

UCHWAŁA nr XIII.85/11
RADY MIEJSKIEJ W BARDZIE
z dnia 28. listopada 2011 r.

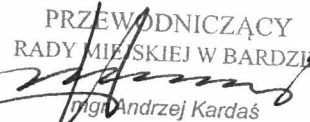
**w sprawie zatwierdzenia zmian w Lokalnym Planie Rewitalizacji Miasta Bardo na lata
2010-2015**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. nr 142, poz. 1591 z późn. zm.)

Rada Miejska w Bardzie uchwala co następuje:

- § 1. Zatwierdza się zmiany Lokalnego Planu Rewitalizacji Miasta Bardo na lata 2010-2015 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta i Gminy Bardo.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

RADA MIEJSKA
w Bardzie
ul. Rynek 2, 57-256 Bardo
tel. 074/817 14 78, fax 074 817 14 2

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ W BARDZIE

mgr Andrzej Kardaś

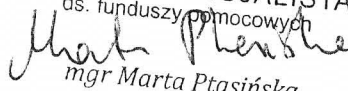

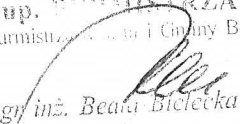

Uzasadnienie do uchwały nr ~~XIII/85/14~~...
Rady Miejskiej w Bardzie
z dnia ~~28. listopada 2014 r.~~

w sprawie zatwierdzenia Lokalnego Planu Rewitalizacji Miasta Bardo na lata 2010-2015

Lokalny Plan Rewitalizacji Miasta Bardo na lata 2010-2015 jest niezbędnym i obowiązkowym załącznikiem do wniosku o dofinansowanie, składanego do Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 w ramach Priorytetu IX Miasta Działania 9.2 „Wsparcie dla przedsięwzięć w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 tysięcy mieszkańców”. W związku ze przygotowaniami do złożenia nowego wniosku niezbędna była aktualizacja Lokalnego Planu Rewitalizacji Miasta Bardo na lata 2010-2015. W związku z tym przyjęcie uchwały uznaje się za zasadne.

GLÓWNY SPECJALISTA
ds. funduszy pomocowych

mgr Marta Ptasińska

Z up. BURMISTRZA
Z-ca Burmistrza i Człony Rady Miejskiej w Bardzie

mgr inż. Beata Bielecka

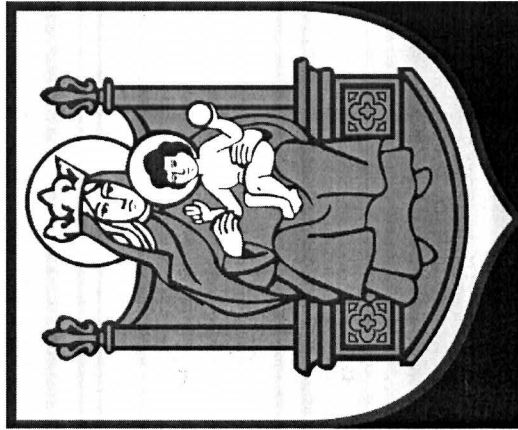

Spis treści

I. Informacje wstępne	4
1.1 Podstawowe pojęcia.....	4
1.2 Jak powstał Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Bardo.....	5
1.3 Ogólne założenia i cele.....	10
1.4 Powiązanie LPR z dokumentami strategicznymi gminy i regionu.....	11
II. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta Bardo	15
2.1 Informacje ogólne.....	15
2.1.1. Położenie.....	15
2.1.2 Rys historyczny.....	16
2.1.3. Środowisko przyrodnicze.....	18
2.1.4 Zagospodarowanie przestrzenne i ochrona dziedzictwa kulturowego.....	18
2.1.5 Tereny przemysłowe i powojkowe.....	19
2.2 Strefa społeczna.....	19
2.2.1 Demografia.....	20
2.2.2 Bezrobocie.....	23
2.2.3 Opieka Społeczna.....	26
2.2.4 Edukacja.....	28
2.2.5 Kultura.....	28
2.2.6 Organizacje pozarządowe.....	29
2.3 Gospodarka.....	30
2.3.1 Sytuacja gospodarcza.....	30
2.3.2 Rynek pracy.....	33
2.3.3 Turystyka.....	34
2.4 Infrastruktura techniczna.....	40
2.4.1 Sieć komunikacyjna.....	40
2.4.2 Gospodarka wodna.....	41
2.4.3 Sieć kanalizacyjna.....	41
2.4.4 Gospodarka odpadami komunalnymi.....	42
2.4.5 Infrastruktura energetyczna.....	42
2.4.6 Gazownictwo i ciepłownictwo.....	43
2.5 Mieszkalnictwo.....	43
2.5.1 Zasoby mieszkaniowe.....	43

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bardo na lata 2010-2015

2.6	Zidentyfikowane problemy	45
III.	Wyznaczenie obszaru wsparcia	47
3.1	Metodologia	47
3.2	Diagnoza obszaru rewitalizowanego	49
3.2.1	Kryterium: Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia	49
3.2.2	Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego	50
3.2.3	Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej	53
3.3	Analiza SWOT obszaru wsparcia	54
IV.	Zarządzanie LPR	57
4.1.	Wdrażanie LPR	57
4.2.	Monitoring i ocena realizacji	57
	Załącznik nr 1	59
	Załącznik nr 2	60
	Załącznik nr 3	60

I. Informacje wstępne

Lokalny Program Rewitalizacji stanowi podstawę udzielania wsparcia w ramach priorytetu „Miasta” Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007–2013. Program służy także wyodrębnieniu przedsięwzięć niezbędnych do realizacji w celu rozwiązania najbardziej pilnych problemów natury przestrzennej, społecznej i gospodarczej. Jest on niezwykle ważny, gdyż dzięki możliwości skorzystania ze wsparcia unijnego przy rewitalizacji starych kamienic, przedsięwzięcia będą mogły być zrealizowane w krótszym okresie czasu, obejmując swoim zasięgiem większe grupy beneficjentów.

Podmiotem odpowiedzialnym za zarządzanie Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Miasta Bardo jest Urząd Miasta i Gminy w Bardzie.

1.1 Podstawowe pojęcia

Wytyczne dotyczące przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji jako podstawy udzielenia wsparcia z Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 zawierają podstawowe definicje przybliżające istotę rewitalizacji i programów rewitalizacji. Zgodnie ze wspomnianymi Wytycznymi:

Rewitalizacja

Kompleksowy, skoordynowany, wieloletni, prowadzony na określonym obszarze proces przemian przestrzennych, technicznych, społecznych i ekonomicznych, inicjowany przez samorząd terytorialny (głównie lokalny) w celu wyprowadzenia tego obszaru ze stanu kryzysowego, poprzez nadanie mu nowej jakości funkcjonalnej i stworzenie warunków do jego rozwoju, w oparciu o charakterystyczne uwarunkowania endogeniczne.

Lokalny Program Rewitalizacji (LPR)

Zespół działań rewitalizacyjnych podejmowanych w oparciu o wspólną, zintegrowaną i zrównoważoną strategię mającą na celu ograniczenie wysokiej koncentracji problemów gospodarczych, ekologicznych oraz społecznych na określonym obszarze miasta.

1.2 Jak powstał Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Bardo

Lokalny Program Rewitalizacja Miasta Bardo na lata 2010-2015 został przygotowany zgodnie z *Wytycznymi dotyczącymi przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji jako podstawy udzielania wsparcia z Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013*.

Inicjatywa

Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Bardo powstał z inicjatywy władz samorządowych, jednak w jego tworzeniu uczestniczyły także inne podmioty szczególnie zaangażowane w działania na rzecz polepszenia jakości życia mieszkańców Barda: organizacje pozarządowe oraz obywatele – właściciele lokali w budynkach, które wymagają rewitalizacji.

Uspolecznienie procesu tworzenia LPR

Założeniem niniejszego dokumentu jest zaangażowanie wszystkich zainteresowanych osób i podmiotów w kreowanie pozytywnych zmian na zaniedbanych przestrzeniach miejskich. Z tego względu, zarówno na etapie tworzenia jak i na etapie realizacji przeprowadzono różne formy konsultacji społecznych.

Uspolecznienie procesu przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Bardo przyjęło dwojaką postać. Po pierwsze zostało przeprowadzone spotkanie robocze służące zapoznaniu lokalnej społeczności z logiką działań rewitalizacyjnych oraz włączeniu jej do procesu tworzenia dokumentu.

Z inicjatywy Burmistrza Miasta i Gminy Bardo odbyło się spotkanie informacyjne z mieszkańcami poświęcone rewitalizacji bardzkiej starówki. Temat wzbudził bardzo duże zainteresowanie. 4 marca 2010 roku o godz. 17.00 w sali wielofunkcyjnej Centrum Kultury i Promocji w Bardzie spotkali się Burmistrz Miasta i Gminy Bardo Krzysztof Żegański, pracownicy Urzędu Miasta i Gminy Bardo oraz przedstawiciele wspólnot mieszkaniowych. Przedmiotem rozmów podczas spotkania było wyjaśnienie i przekazanie przedstawicielom bardzkiej wspólnot mieszkaniowych zasad składania wniosków do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego. W związku z ważnością zagadnień omawianych w trakcie spotkania o udział w nim poproszeni zostali wszyscy właściciele lokali we wspólnocie.

Na etapie przygotowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Miasta Bardo mieszkańcy Gminy i wszystkie zainteresowane podmioty miały szeroki dostęp do informacji

o przebiegu przygotowań i tworzenia dokumentu. Informacja na ten temat pojawiła się systematycznie na stronie internetowej Urzędu Miasta i Gminy oraz w majowym wydaniu Biuletynu gminy Bardo.

Kolejną formą partycypacji społeczności lokalnej w kształtowaniu treści dokumentu był udział w pracach nad listą projektów realizowanych w ramach LPR. Potencjalni beneficjenci, tj. wspólnoty mieszkaniowe zlokalizowane na wytyczonym obszarze rewitalizowanym mogły zgłaszać swoje projekty. Te z nich, które w najwyższym stopniu odpowiadały celom rewitalizacji miasta Bardo, zostały włączone do niniejszego dokumentu.

Konkurs

Wszyscy partnerzy projektu wyłonieni zostali na podstawie Art. 28a Ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Gmina Bardo, jako lider projektu ogłosiła otwarty nabór partnerów. Ogłoszenie zamieszczono w dzienniku lokalnym oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Do udziału w programie rewitalizacji zgłosiło się wstępnie wiele wspólnot, łączna wartość zadań przekracza kwotę 4 mln zł, co znacznie przewyższało limit dwustu tysięcy euro (ok. 800 tys. zł), o które mogą ubiegać się wnioskodawcy z Gminy Bardo. Zgodnie z wymogami Instytucji Zarządzającej ostateczny wybór partnerów projektu musiał nastąpić w drodze konkursu. W związku z dużą ilością zainteresowanych konieczne stało się opracowanie szczegółowych kryteriów wyboru dotowanych kamienic. Preferowane były projekty dotyczące budynków leżących w centrum miasta, mających gotowe projekty techniczne i kosztorysy oraz posiadających stosowne pozwolenia na wykonywanie prac budowlanych. Najwyżej punktowane były remonty dachów oraz elewacji. Przy wyborze partnerów uwzględniono także zgodność działania potencjalnego partnera z celami partnerstwa i oferowany wkład potencjalnego partnera w realizację celu partnerstwa.

W konkursie mogły wziąć udział wszystkie wspólnoty mieszkaniowe zlokalizowane na wytyczonym obszarze rewitalizacji. Wyłoniono 12, które uzyskały największą liczbę punktów (23 i więcej). Są to wspólnoty mieszkaniowe położone przy ul.:

- Główna 5,
- Główna 6,
- Główna 9,
- Główna 21-21a,
- Główna 24,

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bardo na lata 2010-2015

- Główna 34,
- Główna 37,
- Główna 58,
- Plac Wolności 1,
- Plac Wolności 2a,
- Noworudzka 3
- Jagiellońska 1.

Na etapie kompletowania dokumentacji konkursowej dwie z wybranych wspólnot WM Główna 34 i WM Główna 58 nie podjęły uchwał o przystąpieniu do konkursu, a tym samym zrezygnowały w uczestnictwa w projekcie. W związku z powyższym w dniu 7 września 2011 gmina Bardo ogłosiła uzupełnienie otwartego naboru na Partnera do realizacji projektu realizowanego na obszarze miasta Bardo w ramach Priorytetu 9 „Miasta” Działanie 9.2 Regionalnego Programu Operacyjnego „Wsparcie dla przedsiębiorców w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 tys. mieszkańców”. Ogłoszenie uzupełnienia otwartego naboru na Partnera do realizacji omawianego projektu było zasadne ze względu na długi okres czasu, który upłynął od poprzedniego naboru wniosków. Wszystkie zainteresowane wspólnoty, które poprzednio nie zdążyły skompletować niezbędnej dokumentacji, otrzymały szansę na uczestnictwo w konkursie. W wyniku uzupełnienia otwartego naboru na Partnera do realizacji projektu wyłoniono jedną wspólnotę, która uzyskała 25 punktów. Ostateczną listę wspólnot, które uzyskały największą liczbę punktów (23 i więcej), w wyniku naboru na Partnera do realizacji projektu realizowanego na obszarze miasta Bardo w ramach Priorytetu 9 „Miasta” Działanie 9.2 Regionalnego Programu Operacyjnego „Wsparcie dla przedsiębiorców w zakresie mieszkalnictwa w miastach poniżej 10 tys. mieszkańców” i jego uzupełnienia, tworzą wspólnoty mieszkaniowe położone przy ul:

- Główna 5,
- Główna 6,
- Główna 9,
- Główna 21-21a,
- Główna 24,
- Główna 37,
- Główna 51,
- Plac Wolności 1,
- Plac Wolności 2a,
- Noworudzka 3
- Jagiellońska 1.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bardo na lata 2010-2015

Tabela 1 Lista rankingowa wspólnot mieszkaniowych

Nazwa wspólnoty mieszkaniowej	Przedmiot projektu	Kwota	renowacja dachu	elewacja	renowacja+ elewacja	stolarka	klątka	instalacje	lokalizacja	gotowość	pozwolenie	suma
WM Główna 6	dach, elewacja, stolarka,	215 000,00	0	0	10	1	0	0	10	5	5	31
WM Główna 24	dach, elewacja, instalacja gazowa	170 000,00	0	0	10	0	0	1	10	5	0	26
WM Plac Wolności 1	dach, elewacja	200 000,00	0	0	10	0	0	0	10	5	0	25
WM Główna 9	dach, elewacja	187 000,00	0	0	10	0	0	0	10	5	0	25
WM Główna 37	elewacja, szklarnia	110 000,00	0	0	10	0	0	0	10	5	0	25
WM Główna 51	dach	180 000,00	0	0	10	0	0	0	10	5	0	25
WM Główna 21-21a	Dach, elewacja	268 000,00	4	0	0	0	0	0	10	5	5	24
WM Jagiellońska 1	dach, stolarka	80 000,00	4	4	0	1	0	0	5	5	5	24
WM Noworudzka 3	dach, elewacja, odwodnienie	30 000,00	0	0	10	0	0	0	8	5	0	23
WM Plac Wolności 2a	dach,	60 000,00	4	4	0	0	0	0	10	5	0	23
WM Główna 5	dach	60 000,00	4	4	0	0	0	0	10	5	0	23
WM Główna 34 ¹	elewacja, drzwi, klątka, instalacje	180 000,00	0	0	10	1	1	1	10	5	0	28
WM Główna 58 ²	elewacja, klątka schodowa, drzwi	50 000,00	4	4	0	1	1	1	10	4	0	24

¹ Spółdzielnia zrezygnowała z uczestnictwa w projekcie

² Spółdzielnia zrezygnowała z uczestnictwa w projekcie

Informacja o stronach umowy w partnerstwie oraz zalresu zadań partnerów podana została do publicznej wiadomości.

1.3 Ogólne założenia i cele

Lokalny Program Rewitalizacji wymagał dokonania diagnozy miasta pod względem społecznym, gospodarczym, technicznym i przestrzennym. Następnie, na podstawie diagnozy wyznaczony został obszar szczególnej intensywności problemów. Kolejnym krokiem było wskazanie działań, które przyczynia się do rozwiązania wskazanych problemów. Zaplanowane w ramach programu działania przyczynić się mają do stworzenia warunków do dalszego rozwoju wymagających rewitalizacji obszarów Miasta.

Głównym celem priorytetu 9. „Miasta”, jest przeciwdziałanie marginalizacji obszarów miejskich, a podejmowane działania w planach rewitalizacji mają prowadzić do odnowy obszarów zdegradowanych.

Wszystkie działania podejmowane w ramach Lokalnego programu Rewitalizacji służyć będą realizacji następujących celów:

Cel ogólny

Ożywienie społeczno-gospodarcze rewitalizowanego obszaru miasta Bardo

Cele szczegółowe

1. Podniesienie estetyki rewitalizowanego obszaru;
2. Poprawa jakości przestrzeni publicznej zgodnie z zasadami ładu przestrzennego;
3. Podniesienie wartości zasobów mieszkaniowych;
4. Poprawa warunków życia mieszkańców obszaru rewitalizowanego i wzrost ich identyfikacji z miastem;

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bardo na lata 2010-2015

	wejściowe																	
WM Główna 30	dach, drzwi, klatka schodowa, instalacje dach, drzwi, elewacja, klatka schodowa, okna	65 000,00	0	0	10	1	1	0	10	0	0	22						
WM Główna 7	dach, drzwi, elewacja, klatka schodowa, okna	58 000,00	0	0	10	1	0	1	10	0	0	22						
WM Główna 52	dach, drzwi, elewacja, klatka schodowa	150 000,00	0	0	10	1	1	0	10	0	0	22						
WM Główna 40	dach	43 000,00	4	0	0	0	0	0	10	5	0	19						
WM Główna 33	elewacja, drzwi, klatka, instalacje	80 000,00	0	4	0	1	1	1	10	0	0	17						
WM Kolejowa 16	dach, elewacja, instalacja gazowa, drzwi wejściowe	67 000,00	0	0	10	1	1	1	1	0	0	14						
WM Grunwaldzka 13	elewacja	72 000,00	0	4	0	0	0	0	5	5	0	14						
WM Główna 16	dach	35 000,00	4	0	0	0	0	0	10	0	0	14						
WM Kolejowa 14	dach, elewacja, klatka schodowa, drzwi wejściowe	57 000,00	0	0	10	1	1	0	1	0	0	13						
WM Grunwaldzka 27-29	dach, drzwi	200 000,00	4	0	0	1	0	0	5	0	0	10						
WM Krakowska 1	dach	85 000,00	4	0	0	0	0	0	5	0	0	9						

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy Bardo

5. Zwiększenie atrakcyjności i potencjału turystycznego oraz wykorzystanie go w kreowaniu klimatu sprzyjającego rozwojowi przedsiębiorczości.

Cele realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji miasta Bardo, są komplementarne z celem szczegółowym Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego – Poprawa bytu mieszkańców i wzrost konkurencyjności regionu

Wskaźniki określające cele rewitalizacji

- Budynki mieszkalne poddane renowacji – 11 sztuk
- Liczba osób zamieszkujących budynki mieszkalne odnowione w ramach priorytetu - 217 osób

1.4 Powiązanie LPR z dokumentami strategicznymi gminy i regionu

Treść Lokalnego Programu Rewitalizacji Miasta Bardo na lata 2007-2013 nawiązuje do istniejących już programów i strategii na poziomie województwa, powiatu i gminy. Wyznaczone w niniejszym dokumencie kierunki działań są spójne z założeniami zawartymi w dokumentach strategicznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, co przyczynia się do rozwoju regionalnego województwa dolnośląskiego w sposób zrównoważony. Głównym celem zarówno Lokalnego Programu Rewitalizacji, jak i znacznej większości dokumentów strategicznych, jest poprawa jakości życia mieszkańców Dolnego Śląska.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013

Dokument ten określa kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, które mogą być wspomaganie ze środków unijnych.

Zgodnie z Narodowym Planem Rozwoju na lata 2007-2013, Polska powinna realizować strategię kładącą nacisk na działania w następujących obszarach:

- Utrzymanie gospodarki na ścieżce wysokiego wzrostu gospodarczego;
- Wzmocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia;
- Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Bardo swoimi założeniami wpisuje się głównie w priorytet trzeci, a także pośrednio w priorytet drugi. Cel trzeci realizowany będzie poprzez inwestycje w sferze mieszkalnictwa, co znacznie polepszy jakość życia mieszkańców oraz zwiększy poziom bezpieczeństwa, a także przyczyni się do ogólnego wzrostu atrakcyjności gminy i miasta Bardo zarówno dla dotychczasowych i potencjalnych mieszkańców, jak i dla turystów.

LPR pośrednio nawiązuje także do celu drugiego NPR – dzięki inwestycjom w strefę mieszkalną zwiększy się konkurencyjność miasta oraz całego regionu w aspekcie ruchu turystycznego.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku

Celem nadrzędnym wskazanym w niniejszym dokumencie jest podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

SRW wskazuje trzy główne kategorie celów: sfery społecznej, gospodarczej i przestrzennej, w ramach których wyznacza skonkretyzowane priorytety. Działania przewidziane w LPR przyczynią się do realizacji następujących priorytetów Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego:

- Poprawa spójności przestrzennej regionu;
- Poprawa ładu przestrzennego i harmonijności struktur przestrzennych;
- Integracja społeczna i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

W ramach wyznaczonych priorytetów przewiduje się m.in.: przeciwdziałanie degradacji obszarów peryferyjnych i zagrożonych marginalizacją, kształtowanie atrakcyjnych form różnorodnych zespołów zabudowy, w tym rewitalizację obszarów zdegradowanych; ochronę dziedzictwa kulturowego, a także redukcję ubóstwa oraz przeciwdziałanie marginalizacji społecznej.

Regionalny Program Operacyjny dla Województw Dolnośląskiego

Nadrzędnym celem RPO WD, który jest spójny z celem głównym Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do roku 2020, jest podniesienie poziomu życia mieszkańców Dolnego Śląska oraz poprawa konkurencyjności regionu przy respektowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

LPR poprzez inwestycje w mieszkalnictwo wpisuje się w priorytet 9: Odnowa zdegradowanych obszarów miejskich na terenie Dolnego Śląska („Miasta”), którego głównym celem jest przeciwdziałanie marginalizacji obszarów miast województwa dolnośląskiego, na których nasilają się negatywne zjawiska społeczne i ekonomiczne oraz ulega degradacji stan fizyczny przestrzeni. Wskazane jest kompleksowe traktowanie problemów gospodarczych, społecznych oraz środowiskowych.

LPR poprzez połączenie wykorzystania atrakcji kulturowych i turystycznych ze zwiększeniem atrakcyjności gminy i miasta Bardo, przyczyni się do realizacji priorytetu 6: Wykorzystanie i promocja potencjału turystycznego i kulturowego Dolnego Śląska („Turystyka i Kultura”), którego celem jest wzrost konkurencyjności dolnośląskiej oferty turystycznej oraz wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa przeszłości dla podniesienia atrakcyjności regionu na rynku krajowym i międzynarodowym. Realizacja priorytetu przyczyni się do wzrostu znaczenia turystyki i kultury jako czynnika stymulującego rozwój gospodarczy i społeczny województwa.

Zwiększenie atrakcyjności gminy i miasta Bardo przyczyni się do wzrostu zainteresowania tym obszarem jako miejscem do mieszkania, a także do zwiększenia ruchu turystycznego, co z kolei może wywrzeć pozytywny wpływ na powstawanie nowych przedsiębiorstw i nowych miejsc pracy.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Bardo

LPR realizował będzie cel strategiczny PRL *Wykorzystanie majątku stanowiącego własność gminy lub podmiotów gospodarczych, celem aktywizacji gospodarczej*, a konkretniej cel: *Poprawa sytuacji mieszkaniowej mieszkańców gminy oraz racjonalna gospodarka nieruchomościami*. Będzie to możliwe poprzez inwestycje w zakresie mieszkalnictwa, dzięki którym poprawi się stan zabudowy mieszkaniowej, a zarazem bezpośrednio wzrośnie poziom życia mieszkańców, a także pośrednio poprawią się warunki do rozwoju gospodarczego.

Działania przewidziane przez LPR umożliwią racjonalizację budżetu gminy przez zmniejszenie udziału wydatków bieżących przeznaczanych na utrzymanie zasobów mieszkaniowych i funkcjonowanie sektora usług komunalnych, co z kolei umożliwi zwiększenie nakładów na wspomaganie procesu rozwoju lokalnego.

II. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta Bardo

2.1 Informacje ogólne

Rozdział jest analizą ogólnych uwarunkowań wynikających m.in. z położenia, historii miasta oraz warunków przyrodniczych w jego okolicach.

2.1.1. Położenie

Gmina Bardo położona jest w południowej części województwa dolnośląskiego, w zachodnich granicach powiatu ząbkowickiego. Obszar gminy znajduje się w Górach Bardzkich, we wschodniej części Sudetów, w rejonie przełomu rzeki Nysy Kłodzkiej, będącym jednym z najpiękniejszych przełomów w kraju i przełęczą łączącą Kotlinę Kłodzką ze Śląskiem. Od Wrocławia dzieli ją 77km, a od przejścia granicznego z Czechami w Kudowie Zdroju tylko 39km. Z oboma miastami gminę łączy droga krajowa nr 8.

Bardo jest najmniejszą gminą w powiecie Ząbkowickim i zajmuje powierzchnię 73,41 km², z czego 4,55 km² przypada na miasto Bardo, a pozostałe 68,86 km² na teren gminy. W skład gminy wchodzi miasto Bardo oraz sołectwa: Brzeźnica, Dębowina, Dzbanów, Grochowa, Janowiec, Laskówka, Opolnica, Potworów, Przyłek. Gmina Bardo graniczy z następującymi gminami: Stoszowice, Ząbkowice Śląskie, Kamieniec Ząbkowicki, Złoty Stok i Kłodzko.

Rysunek 1 Przełom Nysy Kłodzkiej w Bardzie

Źródło: www.sudety.it

2.1.2 Rys historyczny

Bardo jest jedną z najstarszych miejscowości Dolnego Śląska, o czym świadczą pochodzące sprzed 10 tysięcy lat ślady potwierdzające obecność człowieka w tym rejonie. Od najdawniejszych czasów wzdłuż Nysy Kłodzkiej prowadziła prastara droga handlowa łącząca ziemię polską z czeskimi, uważana dzisiaj za jedną z odnog szlaku bursztynowego. Dzięki swojemu strategicznemu położeniu w X w. Bardo stało się grodem, który niedługo potem przekształcono w kasztelanię książęcą. Gród został dwukrotnie zniszczony za sprawą książąt czeskich i paradoksalnie dzięki temu zachowała się pierwsza pisana wzmianka o Bardzie w Kronice Czechów biskupa Kosmasy.

Pierwotna nazwa miejscowości – Brido, oznaczająca warownię, strażnicę, która w tym miejscu się znajdowała, jest świadectwem słowiańskiego charakteru i pochodzenia miejscowości. Strategiczne znaczenie miejscowości na granicy polsko-czeskiej zadecydowało o ponownej odbudowie grodu kasztelańskiego, który istniał do końca XIII w. To że kasztelanami bardzkimi byli wyłącznie rycerze polscy, świadczy o polskim charakterze miejscowości. W 1210r. augustianie z Kamienia Ząbkowickiego otrzymali od księcia Henryka Brodatego i okolicznego rycerstwa rozległe nadania terenów w Górach Bardzkich i Złoty. Było to przyczyną utworzenia w Bardzie pierwszej parafii. Teren grodu w 1299r. kupili cystersi, którzy aż do 1810r. byli właścicielami miejscowości.

Ponad 900-letnia historia miejscowości wiąże się ze szczególną obecnością Matki Boskiej. Według miejscowych legend, już około 1200r. szerzył się tutaj kult maryjny, związany z cudowną figurką Matki Boskiej, która do czasów współczesnych pozostaje największym skarbem Bardo. Jednak nie wiadomo, kto jest jej autorem i kiedy znalazła się w Bardzie. Bardo rozwijało się m.in. dzięki coraz częściej przyjeżdżającym tutaj pątnikom od połowy XIV wieku, o czym świadczą stojące obok siebie dwa kościoły – „czeski” i „niemiecki”. W 1425r. husyci w czasie najazdu na Śląsk doszczętnie zniszczyli oba kościoły. Najbardziej znane objawienie Matki Boskiej miało miejsce w 1400r., gdy mieszkańcy Bardo zostali ją siedzącą na kamieniu na Górze Kalwarii, płaczącą nad nieszczęściami, jakie miały wkrótce spaść na ziemię śląską – najazdem husytów i późniejszą wojną przeciwko Jerzemu z Podiebradów. Na pamiątkę tego zdarzenia matka Boska została odbicie swojej stopy, które możemy oglądać po dziś dzień. Wydarzeniem po którym sława bardzkiego stała się jeszcze większa, był pożar kościoła „czeskiego” 11 lutego 1525r., w czasie którego zakonnik ratujący figurkę sponałą żywcem, natomiast sama figurka pozostała nienaruszona. Ruch reformacyjny z początku XVI w. spowodował prawie całkowity zanik pielgrzymek. Ze względów bezpieczeństwa przez kilkadziesiąt lat figurkę Matki Boskiej Bardziej przechowywano w klasztorze w Kamieńcu Ząbkowickim, powróciła ona do Bardo

w 1606r. W latach 1617-19 biskup wrocławski Karol Habsburg nakazał wybudować okazałą Kaplicę Górską na Górze Kalwarii, która od tego czasu stała się celem pielgrzymek przybywających do Barda.

Wybuch wojny 30-letniej (1618-1648) przerwał rozwój miasta. Cudowną figurkę na czas wojny umieszczono w kościele jezuitów w Kłodzku. Po nastaniu pokoju cystersi odbudowali oba kościoły („czeski” i „niemiecki”), które połączyła uroczysta konsekracja w 1666r. Ruch pielgrzymkowy osiągnął niespotykane dotąd rozmiary. Pątnicy wędrowali także modląc się w drodze do kaplicy górskiej. Na szczyt góry Kalwarii prowadzili istniejące do dziś trzy drogi: Biała, zwana też niemiecką, Czeska Ścieżka oraz Polska Droga Krzyżowa, które swoje nazwy zawdzięczają ludziom przybywającym z tych krajów. Z powodu liczby przybywających pielgrzymów istniejące kościoły stały się za ciasne, dlatego na ich miejscu w latach 1686-1704 zupietnie nową, barokową świątynię. W czasie wojen śląskich miasto kilkakrotnie zajmowały walczące wojska – pruskie i austriackie. W okresie wojen napoleońskich Bardo znalazło się w jeszcze gorszym położeniu – zostało zmuszone do zapłacenia ogromnej kontrybucji, a pomieszczenia klasztorne sprofanowano. Na domiar złego w 1810r. doszło do sekularyzacji klasztoru, co zakończyło ponad 500-letni pobyt cystersów w mieście.

Po tych nieszczęśliwych nastąpił czas pokoju i powolnego rozwoju miejscowości. Droga biegnąca przez Bardo stała się jedną z najbardziej uczęszczanych na Śląsku, m. in. za sprawą pobliskich uzdrowisk Ziemi Kłodzkiej. Odwiedzili je np. podróżnik i badacz Józef Morawski, który nazwał Bardo „Małą Częstochową” oraz przejeżdżał przez nie młody Fryderyk Chopin udający się na kurację do Dusznik. Przełomem była budowa linii kolejowej z Wrocławia do Kłodzka. Pierwszy pociąg przejechał przez tunel wydrążony przez Góry Bardzkie 16 sierpnia 1874r. Pierwotnie stacja kolejowa znajdowała się w Przytęku, a w 1905r., wybudowano nową stację, w Bardzie. W 1889r. uruchomiono dużą fabrykę celulozy i papiernię, istniejącą do dziś. W 1900r. opiekę nad sanktuarium przejęli ojcowie redemptoryści, którzy od 1905r. na wykupionym od miasta terenie rozpoczęli stawianie kaplic różańcowych, a po I wojnie światowej przejęli obiekt klasztorny.

Jedynymi zniszczeniami w czasie II wojny światowej było wysadzenie przez Niemców mostów na Nysie i tunelu kolejowego. Wojska radzieckie weszły do Barda 8 maja 1945r. Po przejściu przez administrację polską utraciło ono prawa miejskie, które ponownie odzyskało w 1969r, co skutkowało ożywieniem gospodarczym. Do dziś pozostaje popularnym w całej Polsce ośrodkiem kultu maryjnego, w którym działają 4 zgromadzenia zakonne. Uroczysta koronacja figurki dokonana 3 lipca 1966r. przez abpa Bolesława Kominka była podkreśleniem wielkiego znaczenia, jakie do kultu Matki Boskiej Bardzkiej przywiązują mieszkańcy Śląska.

Dodatkowo Bardo obecnie jest niewielkim letniskiem, specjalizującym się w koloniach dziecięcych. Trwające od 10 lat starania o ustanowienie rezerwatu kulturalno-krajoobrazowego świadczą także o ważności Barda jako ośrodka turystycznego.

2.1.3. Środowisko przyrodnicze

Swoją atrakcyjność gmina Bardo zawdzięcza ukształtowaniu terenu, przez co jest jedną z najbardziej malowniczych gmin w województwie dolnośląskim. Z tego względu ochrona i troska o środowisko naturalne jest szczególnie ważna.

Szczególnie znaczenie dla miasta posiada rzeka Kłodzka która wśród Gór Bardzkich tworzy jeden z najpiękniejszych przełomów w Polsce. Szata leśna (w większości są to lasy dolnoreglowe, głównie świerkowe i świerkowo-bukowe) schodząca z obu stron z Gór prawie do podnóża kotliny nadaje Miastu Bardo leśny klimat, dzięki czemu powietrze jest zdrowe i bogate w ozon. Miasto jest także pełne słońca, jednak bezpośrednia bliskość lasu i rzeki sprawia, że nigdy nie panuje tu uciążliwy upał. Wszystkie to sprawia, że Bardo wydaje się być idealnym miejscem dla turystów, a także dla pragnących odpocząć letników i wczasowiczów.

Głównym problemem gminy jest niepełny system sieci kanalizacji sanitarnej i sieci wodociągowej, co wpływa na znaczne zanieczyszczenie wód na jej terenie. Istotną kwestią jest też wzmożony ruch kołowy, który dotyka gminę za sprawą drogi krajowej nr 8. Jej zły stan techniczny jest przyczyną nadmiernego hałasu oraz emisji spalin, co zagraża lasom, stanowiącym 47% powierzchni gminy, ale przede wszystkim mieszkańcom gminy. Z wyżej wymienionych powodów tracą również walory estetyczne tego obszaru.

2.1.4 Zagospodarowanie przestrzenne i ochrona dziedzictwa kulturowego

Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego Dla Miasta Bardo dla zapewnienia właściwej ochrony dóbr kultury wyznacza strefy ochrony konserwatorskiej, w obrębie których powinny obowiązywać szczególne wymogi.

- 1) **Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej** – zespół staromiejski wraz z grodziskiem piastowskim, barokowym założeniem kościelno – klasztornym oraz mostem na Nysie. Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej obejmuje obszar, na którym elementy układu przestrzennego miejscowości lub jej części, tzn. rozplanowanie, zabudowa oraz związany z nimi teren i krajobraz zachowały się w stanie nienaruszonym lub jedynie nieznacznie zniekształconym, a także teren wpisany do rejestru zabytków. Jest to obszar uznany za

szczególnie ważny pod względem przekazu historycznego i kulturowego. W strefie tej obowiązuje bezwzględny priorytet wymagań konserwatorskich nad wszelką prowadzoną współcześnie działalnością inwestycyjną, gospodarczą i usługową oraz konieczność opracowania planu szczegółowego rewitalizacji. Wobec powyższego, pierwszeństwo mają wszelkie działania odtworzeniowe i rewitalizacyjne, zarówno w przypadku przyrodniczych elementów krajobrazu, jak i w stosunku do historycznej struktury technicznej, instalacji wodnych, sieci komunikacyjnych oraz zabudowy,

- 2) **Strefa „B” ochrony konserwatorskiej** – strefa otuliny zespołu staromiejskiego. Strefa „B” ochrony konserwatorskiej obejmuje obszary, w których elementy dawnego układu przestrzennego miejscowości lub jej części, tzn. rozplanowanie, kształt zewnętrzny zabudowy, a także jej powiązania z zielenią i krajobrazem zachowały się w stosunkowo dobrym stanie i całość stanowi wartość kulturową w skali lokalnej,
- 3) **Strefa „E” ochrony ekspozycji** - strefa ochrony ekspozycji układu zabytkowego obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów lub obiektów zabytkowych. Obejmuje ona widoki zespołu zabytkowego z: ruin zamku, urwiska Kalwarii, ul. Polnej, stoku Wzgórza Różańcowego przy Kaplicy Zmartwychwstania, sprzed domu „Jutrzenka”.

- 4) **Strefa „K” ochrony krajobrazu kulturowego** - strefa ochrony krajobrazu kulturowego obejmuje przedpola widokowe zespołu staromiejskiego obejmujące jego tła widokowego wkluczające wznoszenie dominant architektonicznych i obiektów dysharmonizujących w panoramach i sylwetkach zespołu.

2.1.5 Tereny przemysłowe i powojskowe

Na terenie miasta nie występują niezagospodarowane tereny przemysłowe i powojskowe.

2.2 Strefa społeczna

Strefa społeczna miasta obejmuje m.in. takie zagadnienia jak sprawy demograficzne, sytuacja na rynku pracy (głównie pod kątem bezrobocia i związanych z nim problemów), opieka społeczna, ochrona zdrowia, kultura, edukacja i działalność organizacji pozarządowych. Szczegółowe informacje charakteryzujące społeczeństwo bardzkie pod tymi względami przybliżone zostały w tym rozdziale Lokalnego Programu Rewitalizacji.

2.2.1 Demografia

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego (stan z 30 czerwca 2009r.) liczba ludności ogółem w gminie Bardo wynosi 5462, z czego 2733 przypada na miasto Bardo, a 2729 na wieś.

Tabela 2 Struktura ludności w gminie Bardo w latach 2004-2010.

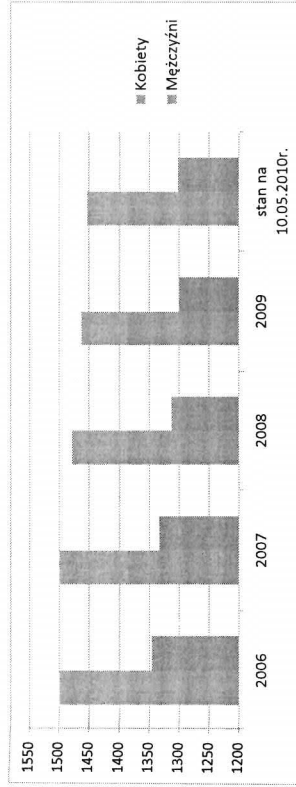
Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Liczba ludności ogółem	5 675	5 645	5 639	5 542	5 491	5 505	5 437
Liczba kobiet	2 945	2 933	2 933	2 883	2 866	2 862	2 797
Urodzenia żywe	36	57	52	46	45	49	41
Zgony ogółem	62	76	61	68	71	74	60
Przyrost naturalny	-26	-19	-9	-22	-26	-25	-19
Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej)	1 155	1 110	1 058	981	947	926	877
Ludność w wieku produkcyjnym	3 604	3 633	3 681	3 654	3 633	3 639	3 634
Ludność w wieku poprodukcyjnym	916	902	900	907	911	940	926

Źródło: opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych GUS (www.stat.gov.pl)

Ogólna liczba ludności spada z roku na rok. Szczególnie niepokojący jest stale pomniejszający się, na przestrzeni ostatnich lat, przyrost naturalny, który w 2008r. osiągnął poziom -26 osób, co daje -4,7 promila. Jak widać w 2010 r. sytuacja uległa nieznacznej poprawie. W ogólnej liczbie mieszkańców dominuje ludność w wieku produkcyjnym, co jest korzystne dla sytuacji gospodarczej gminy. W 2010r. stanowiła ona 66% ogólnej liczby ludności. Ludność gminy jest sfeminizowana – sytuacja ta przekłada się trend ogólnokrajowy.

Podobnie sytuacja przedstawia się w mieście Bardo – wg stanu na dzień 31 grudnia 2010 r. na 100 mężczyzn przypadło ponad 111 kobiet.

Tabela 3 Liczba kobiet i mężczyzn w mieście Bardo w latach 2006-2010

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych z bazy Ewidencji Ludności miasta Bardo.

Struktura demograficzna miasta jest przełożeniem struktury demograficznej gminy. Podobnie jak w gminie społeczeństwo miast jest sfeminizowane. Także tu w ogólnej liczbie ludności znacznie przeważają mieszkańcy w wieku produkcyjnym, co ma pozytywne odbicie w sytuacji gospodarczej miasta.

Tabela 4 Struktura wiekowa mieszkańców Bardo – stan na 31.12.2010r.

Wiek mieszkańców	0-6	7-15	16-19	20-65 (mężczyźni)	20-65 (kobiety)	Pow.65 (mężczyźni)	Pow.65 (kobiety)
Liczba mieszkańców	157	199	145	945	862	330	117

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych z bazy Ewidencji Ludności miasta Bardo.

Od 2006r. systematycznie wzrasta liczba urodzeń żywych, jednakże przewyższa je również stale wzrastająca liczba zgonów, przez co przyrost naturalny kształtuje się ujemnie. Na podstawie przytoczonych danych można wnioskować, że w nadchodzących latach stosunek ludzi w wieku produkcyjnym do mieszkańców w wieku poprodukcyjnym nie będzie przedstawiał się tak korzystnie jak dotąd.

Tabela 5 Bilans demograficzny miasta Bardo w latach 2006-2010

Rok	Urodzenia żywe	Zgony ogółem	Przyrost naturalny
2006	10	28	-18
2007	19	27	-8
2008	28	36	-8
2009	20	36	-16

2010	25	29	-4
------	----	----	----

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie m i podstawie danych GIS (www.stat.gov.pl).

W 2010 r. w Bardzie zarejestrowano 25 urodzeń żywych i 29 zgonów. Migracje ludności mierzone liczbą zameldowań i wymeldowań w mieście Bardo nie przetrzyni kilku ostatnich lat przedstawiają dodatnie saldo, co niweluje negatywne skutki ujemnego przyrostu naturalnego.

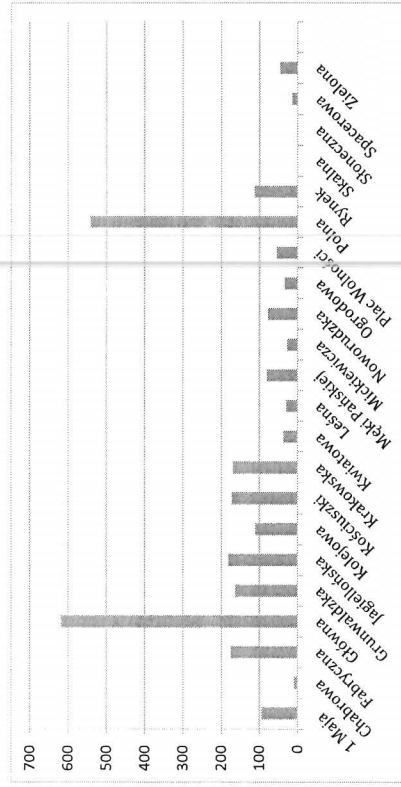
Tabela 6 Liczba zameldowań i wymeldowań w mieście Bardo w latach 2006-2010

Rok	Zameldowania	Wymeldowania	Saldo migracji
2006	61	33	23
2007	71	24	47
2008	80	21	59
2009	84	37	47
2010	37	11	26

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych z bazy Ewidencji Ludności miasta Bardo.

Powyższa tabela pokazuje, że coraz więcej osób zameldowuje się w mieście oraz że poprzez wymeldowania ubywa coraz mniej osób. Świadczy to o wzrastającej atrakcyjności miasta, jako miejsca zamieszkania.

Rysunek 2 Zameldowania stałe w mieście Bardo według ulic – stan na 31.12.2010r.

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych z bazy Ewidencji Ludności miasta Bardo.

Najwięcej osób mieszka przy ulicach Głównej i Polnej. Pozostałe ulice, przy których zameldowanych jest więcej niż 160 osób to ulice: Fabryczna, Grunwaldzka, Jagiellońska, Krakowska i Kościuszki. Układ ulic w mieście zaprezentowany jest na rysunku poniżej.

Rysunek 3 Układ ulic w mieście Bardo

Źródło: <http://www.mapopoland.pl/Bardo,mapa.html#galeria>

2.2.2 Bezrobocie

Według stanu na koniec grudnia 2010 r. w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ząbkowicach Śląskich zarejestrowanych było 487 bezrobotnych pochodzących z terenu Gminy Bardo. Ponad 40% z nich to osoby długotrwale bezrobotne. Długotrwale pozostawanie bez stałego miejsca utrzymania tak dużej grupy osób rodzi niebezpieczeństwo szerzenia się różnego typu patologii społecznych, w tym ubóstwa i alkoholizmu.

Tabela 7 Bezrobocie w Gminie Bardo

Rok	Miesiąc	Liczba bezrobotnych [os]
2009	Styczeń	426
	Luty	423

2010	Marzec	431
	Kwiecień	413
	Maj	398
	Czerwiec	413
	Lipiec	394
	Sierpień	388
	Wrzesień	348
	Październik	320
	Listopad	333
	Grudzień	361
	Styczeń	458
	Luty	433
	Marzec	451
	Kwiecień	450
	Maj	462
	Czerwiec	479
	Lipiec	403
Sierpień	367	
Wrzesień	425	
Październik	380	
Listopad	406	
Grudzień	487	

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych PUP Ząbkowice Śl.

W mieście Bardo liczba zarejestrowanych bezrobotnych w tym samym czasie wynosiła 227 osób. Pomimo, iż kobiety przeważają liczebnie nad mężczyznami (na 100 mężczyzn przypada aż 111 kobiet), nie ma to przełożenia na bezrobocie. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych jedynie ok. 40% stanowią kobiety. Podobnie sytuacja przedstawia się w całej gminie Bardo. Z pewnością wynika to pośrednio ze struktury gospodarki Bardo, która opiera się na usługach. W sektorze tym kobiety mają dużo większe szanse niż np. w rolnictwie czy w sektorze produkcji.

Tabela 8 Bezrobotni wg płci - stan na dzień 31.12.2010 r.

Gmina Bardo	Bezrobotni ogółem [os.]	487
	Kobiety [os.]	224
	Mężczyźni [os.]	263
Miasto Bardo	Bezrobotni ogółem [os.]	227
	Kobiety [os.]	95
	Mężczyźni [os.]	132

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych PUP Ząbkowice Śl.

Niepokojące jest natomiast, że wśród osób bezrobotnych w gminie Bardo największy udział stanowią osoby młode, od 25 do 34 roku życia. Ponad 44% wszystkich bezrobotnych nie ukończyło jeszcze 35 roku życia. Oznacza to, że problem bezrobocia dotyczy przede wszystkim osób młodych, kończących naukę i nie posiadających długoletniego stażu zawodowego.

Tabela 9 Bezrobotni w Gminie Bardo wg wieku - stan na dzień 31.03.2010

Przedział wiekowy	Bezrobotni [os]
18 - 24	77
25 - 34	123
35 - 44	78
45 - 54	109
55 - 59	53
60 - 64	11
Razem	451

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych PUP Ząbkowice Śl.

Bezrobocie w Gminie Bardo w dużej mierze powiązane jest z niskim poziomem wykształcenia. Ponad 30% bezrobotnych legitymuje się wykształceniem zawodowym, podobnie wygląda sytuacja w przypadku osób posiadających wyłącznie wykształcenie podstawowe lub gimnazjalne, podczas gdy jedynie 17 bezrobotnych posiada wykształcenie wyższe.

Tabela 10 Bezrobotni w Gminie Bardo wg poziomu wykształcenia - stan na dzień 31.03.2010

Wykształcenie	Bezrobotni [os.]
wyższe	17
Policealne i licealne zawodowe	108
średnie	39
zawodowe	139
Gimnazjalne i podstawowe	148

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych PUP Ząbkowice Śl.

2.2.3 Opieka Społeczna

Podmiotem, który na terenie miasta i gminy odpowiada za organizowanie i nadzorowanie działań w zakresie pomocy osobom i rodzinom, które znajdują się w trudnych sytuacjach życiowych jest Ośrodek Pomocy Społecznej w Bardzie. Jest on jednostką organizacyjną Gminy Bardo działającą jako wyodrębniona jednostka budżetowa nie posiadająca osobowości prawnej. Siedziba Ośrodka znajduje się przy ul. Grunwaldzka 6-8.

Zgodnie ze Statutem Ośrodka Pomocy Społecznej w Bardzie do zadań tej instytucji należy w szczególności:

- Dokonywanie rozeznania i analizy potrzeb w zakresie pomocy społecznej
- Przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawami świadczeń
- Pobudzanie społecznej aktywności w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin
- Praca socjalna rozumiana jako działalność zawodowa mająca na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi
- Dysponowanie funduszami pomocy społecznej pochodzącymi z budżetu państwa, gminy i innych podmiotów
- Rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb społecznych
- Prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury społecznej itp.

Tabela 11 Osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej w Bardzie w latach 2006-2009

Rok	2006	2007	2008	2009
Liczba osób objętych wsparciem	421	412	402	354
Liczba rodzin objętych wsparciem	203	199	184	191

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Bardzie

W 2009 r. ze wsparcia Ośrodka pomocy społecznej w Bardzie skorzystały łącznie 354 osoby w 191 rodzinach. Jest to nieznaczny spadek w stosunku do analogicznych danych w latach poprzednich. Wsparciem objęte zostały osoby, które wykorzystując tylko i wyłącznie własne zasoby, możliwości i uprawnienia nie były w stanie pokonać trudnych sytuacji życiowych, w jakich się znalazły.

Powody przyznania pomocy społecznej mieszkańcom Barda w 2009 r. przedstawiały się następująco:

Tabela 12 Powody przyznania pomocy społecznej mieszkańcom Barda w 2009 r.

Powód przyznania pomocy	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	191	354
Bezdomność	2	2
Potrzeba ochrony macierzyństwa	5	15
Bezrobocie	101	165
Niepełnosprawność	38	60
Długotrwała lub ciężka choroba	21	38
Rodziny niepełne	18	40
Rodziny wielodzietne	4	28
Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	4
Zdarzenie losowe	1	2

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Bardzie

Przy analizowaniu powyższej tabeli należy mieć na uwadze, że trudna sytuacja życiowa wielu bardzkich rodzin wynikała z więcej niż jednego powodu. Wsparciem objęte zostały przede wszystkim rodziny cierpiące z powodu ubóstwa i bezrobocia. Kolejnymi grupami korzystającymi z pomocy społecznej były rodziny osób niepełnosprawnych, długotrwale chorych, a także

rodziny niepełne i wielodzietne. Sporadycznie zdarzały się przypadki bezdomności i trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu zakładu karnego. W 2009 r. w Bardzie nie zanotowano natomiast przypadków udzielenia wsparcia dla osób posiadających status uchodźcy, będących w sytuacjach kryzysowych czy dotkniętych klęską żywiołową.

2.2.4 Edukacja

W mieście Bardo, w ramach kompleksu szkolnego funkcjonuje jedno przedszkole podporządkowane samorządowi gminnemu. Posiada ono 5 oddziałów, do których w 2008 roku uczęszczało 114 dzieci. W ramach tego samego kompleksu istnieje także jedna Szkoła Podstawowa im. Komisji Edukacji Narodowej w Bardzie mieszcząca się przy ul. Polnej 1. W szkole tej uczy się 183 dzieci. W 2008 r. Szkoła podstawowa była w posiadaniu 31 komputerów oraz 2 pracowni komputerowych. 28 komputerów było podłączone do Internetu, a 22 przeznaczone były do użytku uczniów. Na jeden komputer w szkole przypadło średnio 8,32 uczniów.

Na poziomie gimnazjalnym w 2008 r. zarejestrowanych było 167 osób. Uczyły się one w Gimnazjum Publicznym im. Janusza Kusocińskiego w Przyłękę, które mieści się także przy ul. Fabrycznej 7.

2.2.5 Kultura

Za organizowanie życia kulturalnego mieszkańców i promocję gminy odpowiada Centrum Kultury i Promocji w Bardzie, które rozpoczęło swoją działalność dnia 1 września 2008 r. Systematycznie odbywają się tam zajęcia taneczne, pantomimy, warsztaty plastyczne, zajęcia zespołu break dance, spotkania Koła Emerytów, zajęcia zespołu *Po Prostu Teatr*. Centrum rozwija i wspiera współpracę z gminami i miejscowościami z innych rejonów Polski.

W dyspozycji Centrum jest cały obiekt przy ul. Kolejowej 12, w tym sala widowiskowa, gminny bus, a także świetlice w sołectwach i budynek szatni sportowej w Bardzie.

Centrum Kultury i Promocji oferuje różnego rodzaju usługi kulturalne: w tym organizowanie kursów, wycieczek, wyjazdów na wydarzenia kulturalne, organizowanie okolicznościowych imprez zleconych, udostępnianie sali widowiskowej, wynajem busa na terenie całego kraju na wyjazdy z zakresu przewozu osób organizowane przez firmy i grupy zorganizowane.

Obowiązki dyrektora Centrum Kultury i Promocji pełni obecnie pan Andrzej Witek

Inną instytucją kulturalną jest Biblioteka Publiczna w Bardzie mieszcząca się przy ul. Plac Wolności 4. Księgozbiór biblioteki posiada 25 936 woluminów. W ciągu roku biblioteka obsługuje 986 czytelników, którzy wypożyczyli 14 435 książek.

2.2.6 Organizacje pozarządowe

Mieszkańcy Barda wykazują niezwykle dużą aktywność społeczną. W tym niespełna trzydziestym miasteczku prężnie działają liczne organizacje pożytku publicznego – stowarzyszenia, fundacje działające w następujących obszarach:

- Pomoc społeczna
  - Parafialny Zespół Caritas
  - Stowarzyszenie Na Rzecz Dziewcząt i Kobiet Pozostających w Sytuacjach Kryzysu „Związek Maryjny”
- Kultura i edukacja
  - Bardzkie Stowarzyszenie Pomocy Szkole „Spełnione Marzenia”
  - Towarzystwo Rozwijania Aktywności Dzieci „Szansa”
  - Stowarzyszenie Bardzkie Forum Samorządowe w Bardzie
  - Teatr Pantomimy
- Sport i turystyka
  - Stowarzyszenie Kultury Fizycznej Klub Sportowy UNIA Bardo
  - Bardzkie Towarzystwo Tenisowe
  - Młodzieżowy Klub Sportowy Red Dragon – Bardo
  - Związek Wędkarski Koło w Bardzie
  - Sekcja Teakwondo
- Inne
  - Związek Sybiraków Koło w Bardzie
  - Związek Emerytów i Rencistów
  - Ochotnicza Straż Pożarna w Bardzie

W marcu 2010 r. gmina przekazała klubom sportowym środki finansowe w zakresie upowszechniania kultury fizycznej i sportu na terenie miasta i gminy Bardo. Dotacje przyznano m.in. stowarzyszeniom: Kultury Fizycznej K.S. „Unia” Bardo, Kultury Fizycznej MKS Red Dragon Bardo oraz Kultury Fizycznej Bardzkiego Towarzystwa Tenisowego.

Dzięki działalności organizacji pozarządowych mieszkańcy Barda mają możliwość rozwijania własnych zainteresowań, nabywania nowych umiejętności, wzajemnego wsparcia i integracji, a także dbania o kondycję fizyczną poprzez uczestnictwo w zajęciach sportowych. W dużej mierze z korzyści oferowanych społeczeństwu przez organizacje pozarządowe korzystają najmlodszy mieszkańcy miasta.

2.3 Gospodarka

Gospodarką miasta Bardo określamy całokształt działań gospodarczej prowadzonej w tym mieście. Działalność ta polega na wytwarzaniu dóbr i świadczeniu usług zgodnie z potrzebami ludności. W tej części Lokalnego Programu Rewitalizacji opisana została struktura gospodarki i zatrudnienia w Bardzie.

2.3.1 Sytuacja gospodarcza

Dominującą gałęzią gospodarczą gminy Bardo są usługi. W tej grupie przeważają podmioty zajmujące się handlem i naprawami – 136 obsługa rynku nieruchomości – 82 oraz budownictwem – 72. Pozostałą działalnością usługową zajmuje się 36 podmiotów, a przetwórstwem przemysłowym zajmuje się 33 18 podmioty gospodarcze, transportem, gospodarką magazynową - 28 podmiotów. W dziedzinie edukacji, działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej podmioty i opieki zdrowotnej i pomocy społecznej występuje odpowiednio 14, 23 i 16 podmiotów. Rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo i rybactwo obejmuje 26 podmiotów. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją obejmuje 16 podmiotów, działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi – 15, a Działalność finansowa i ubezpieczeniowa – 18 podmiotów gospodarczych. Administracją publiczną i obroną narodową oraz działalnością w zakresie usług administrowania i działalnością wspierającą zajmuje się kolejno 8 i 6 podmiotów. Jedynie 3 podmioty zajmują się informacją i komunikacją i tylko 1 podmiot górnictwem i wydobywaniem. Na terenie gminy nie zostały natomiast zarejestrowane podmioty działające w sekcjach D, E i T.

Jeśli chodzi o zatrudnienie w poszczególnych sektorach przedstawia się ono następująco: w usługach zatrudnionych jest 427 osób, w przemyśle i budownictwie 220. Zdecydowanie najmniejszą grupę stanowią pracownicy zatrudnieni w rolnictwie, łowiectwie i leśnictwie oraz rybactwie – jest to 39 osób. Średnie wynagrodzenie w 2010r. w Powiecie Żąbkowickim wynosiło 2 709,91, co stanowiło 78,9% średniej płacy krajowej.

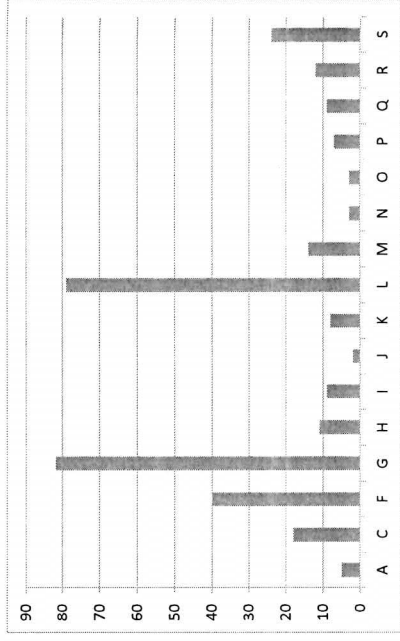
W mieście Bardo w 2010 roku zdecydowana większość podmiotów gospodarczych prowadziła działalność w zakresie handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle (Seksja G), a działalność związanej z obsługą rynku nieruchomości (Seksja L). Na terenie miasta nie zostały natomiast zarejestrowane podmioty działające w sekcjach B, D, E i T.

Tabela 13 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON wg sekcji PKD 2007 w 2010 r. w mieście Bardo

Seksja	Wyjaśnienie	Liczba podmiotów
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	5
C	Przetwórstwo przemysłowe	18
F	Budownictwo	40
G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	82
H	Transport i gospodarka magazynowa	11
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	9
J	Informacja i komunikacja	2
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	8
L	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	79
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	14
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	3
O	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	3
P	Edukacja	7
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	9
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	12
S	Pozostała działalność usługowa	24

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych GUS

Rysunek 4 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON wg sekcji PKD 2007 w 2010 r.

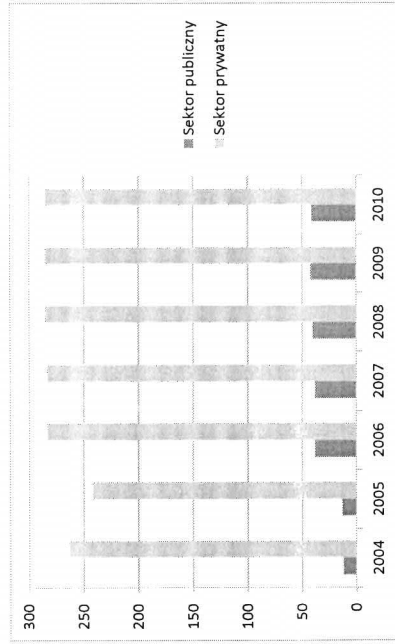
Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych GUS

W strukturze gospodarczej miasta zdecydowanie dominują podmioty sektora prywatnego. W 2010 r. stanowiły one ponad 87,42% wszystkich podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Bardzie. Na przestrzeni ostatnich lat obserwujemy niewielki wzrost ogólnej liczby podmiotów. Wzrost ten zaznacza się jednak dużo wyraźniej wśród podmiotów sektora finansów publicznych.

Sektor prywatny skurczył się wyraźnie w roku 2005, jednak już rok później zanotowano wzrost z poziomu 242 do 283 jednostek gospodarczych.

Rysunek 5 podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów (2010 r.)

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych GUS

Na terenie Barda działalność gospodarczą prowadzi następujący przedsiębiorcy: Zakłady Inpol Papier, Kent-Pak, Bardeckie Zakłady Papiernicze, Zajazd pod Złotym Lwem, Zajazd Złote Wrota, Noclegi w Oficynie, DW „Brido”, Pizzeria Verona, Zakład Komunalny, Bank Spółdzielczy, 2 apteki, ok. 14 sklepów spożywczo-przemysłowych, 2 zakłady pogrzebowe, 2 zakłady weterynaryjne, 4 second-handy, sklep planeta, cukiernia, 4 kwaciarnie, biuro podróży, solarium, myjnia samochodowa i inne prywatne zakłady produkcyjno-usługowe.

2.3.2 Rynek pracy

W 2010 r. w gminie bez pracy pozostawało 487 osoby, w tym 224 kobiet i 263 mężczyźni.

W mieście Barda zatrudnione były 323 osoby, z czego większość (53,25%) stanowiły kobiety.

Tabela 14 Pracujący w mieście Barda wg płci

Pracujący	Jednostka miary	Dane za rok 2008
Ogółem	osoba	323

Kobiety	osoba	172
Mężczyźni	osoba	151

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych GUS.

Główni pracodawcy w Bardzie to:

- Zakłady Inpol Papier
- Kent-Pak
- Bardeckie Zakłady Papiernicze
- Urząd Miasta i Gminy Barda
- Poczta Polska
- Nadleśnictwo Barda
- Dom Pomocy Społecznej „Oleńka”
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Bardzie
- Dom Wczasów Dziecięcych
- Centrum Kultury i Promocji w Bardzie
- Hotele, pensjonaty, zajazdy, restauracje (Zajazd pod Złotym Lwem, Zajazd Złote Wrota, Noclegi w Oficynie, DW „Brido”, Pizzeria Verona)
- Zakład Komunalny
- Bank Spółdzielczy
- NZOS Ośrodek Zdrowia
- Dom Dziecka „Jutrzenka”

2.3.3 Turystyka

Gmina ze względu na swoje malownicze położenie oraz istniejące zabytki jest niezwykle atrakcyjna i bogata kulturowo. Teren na jakim jest położona daje możliwość koncentracji w jego obrębie różnych form turystyki, rekreacji i sportu.

Na terenie gminy znajdują się:

- 2 pensjonaty: „Zajazd pod Złotym Lwem”, „Zajazd Złote Wrota”;
- 1 hotel: „Noclegi w Oficynie”
- 3 ośrodki wypoczynkowe: Dom Wczasowy „Brido”, Karczma „Misoni”, Dom Wczasów Dziecięcych;

- 5 gospodarstw agroturystycznych: „Pod Cisową Górą”, „Dom pod Słońcem”, „Lipowy dwór”, „Pod Świerkami”, „Pod nutkami”;

Na bazę gastronomiczną składają się:

- Pizzeria „Verona”
- „Zajazd pod Złotym Gryfem”
- Restauracja „Zajazd pod Złotym Lwem”
- Karczma „Misoni”

Dodatkowym atutem jest fakt, że przez obszar gminy przebiegają liczne szlaki turystyczne: piesze i rowerowe oraz szlak kajakowy na Nysie Kłodzkiej.

Szlaki piesze:

- Bardo – Złoty Stok – Radochów (zielony),
- Przełęcz Kłodzka – Bardo – Srebrna Góra – Przełęcz Woliborska (odcinek Europejskiego Szlaku Długodystansowego E3 Atlantyk – Morze Czarne) (niebieski),
- Bardo – Żąbkowice Śląskie – Stolec – Kamieniec Żąbkowicki PKP (żółty)

Równie warto wybrać się na pieszą (i nie tylko) wycieczkę śladami cystersów, czy wojsk napoleońskich, a także w poszukiwaniu znaków potwierdzających, że właśnie przez Bardo przebiegał antyczny szlak bursztynowy, którego dokładna trasa, jak wiadomo, nie jest jednoznacznie określona.

Trasy rowerowe:

- **EuroVelo_9** – zwany też Szlakiem Bursztynowym (R9). Jeden z 12 paneuropejskich, długodystansowych szlaków rowerowych – EuroVelo 9 z Gdańska do Puli w Chorwacji na długości ok. 40 km przebiega przez teren Ziemi Żąbkowickiej (Grodziszczce - Rudnica - Jemna - Srebrna Góra - Mikołajów - Brzeźnica - Potworów - Przytyłek - Kamieniec Żąbkowicki - Śrem - Topola - Błotnica).
- **Europejski Szlak Cysterski (ER_8)** – Trasa o długości 45km zaczyna się w Henrykowie, prowadzi przez Ziębice, Kamieniec Żąbkowicki, Suszke, Bardo i Opoliniec. Następnie wkracza na teren powiatu kłodzkiego;
- **Trasa "Między Złotem a Srebrnem"** (odcinek *Trasy Podziemnych Atrakcji Euroregionu Glacensis*) Szlak rowerowy dł. ok. 45km. Prowadzi ze Złotego Stoku przez Mąkolno, Ożary, Dzbanów, Przytyłek, Potworów, Brzeźnicę do Srebrnej Góry,

a następnie przez Jemną, Kolonię Grodziszczce w kierunku podziemnych atrakcji Gór Sowich.

Trasy MTB

- Górami Bardzkimi i Złotymi (czerwona) - pętla dł. ok. 43,8km. Prowadzi przez Bardo, Przełęcz Łaszczową, Przełęcz Kłodzką, Przełęcz Chwalisławską, Chwalisław, Laski, Laskówkę, Janowiec, Bardo.
- Na Wilczym Szlaku (zielona) - pętla dł. ok. 24,8km. Prowadzi przez Bardo, Opoliniec, Przełęcz Wilczą, Mikołajów, Brzeźnicę, Bardo.
- Cisy (niebieska) - pętla dł. ok. 11,8km. Prowadzi przez Bardo, Opoliniec, Brzeźnicę, Bardo.
- Wokół Kalwarii w Bardzie (żółty) - pętla dł. ok. 17,6km.

Trasy trekkingowe:

- Trasa łącznikowa (niebieska) dł. ok. 15km, z Kamieńca Żąbkowickiego przez Dzbanów, Laskówkę na Przełęcz Łaszczową.

Do najciekawszych zabytków miasta należą:

- Figurka Matki Bożej

Za największy skarb Bardo uważa się wielowiekową Figurkę Matki Bożej, której autor, miejsce i czas powstania do dziś pozostają tajemnicą. Niektórzy datują jej powstanie nawet na początek XII wieku.

Figura jest najstarszym drewnianym zabytkiem rzeźby romańskiej na całym Dolnym Śląsku. Jest wykonana z drewna lipowego, a jej wnętrze jest wydlutowane, a w górnej części tego wydlutowania biegnie siedem rzędów liter, których znaczenie również nie jest znane. Rzeźba ma wysokość 43 cm i przedstawia Matkę Bożą odzianą w suknię zapiętą pod szyją i płaszcz oraz koronę o trójlistnych zębach, siedzącą na tronie z oparciem i poręczami. Na kolanach Matki Bożej siedzi Dzieciątko Boże lewą rączką przytrzymujące opartą na kolanach Księgę, a prawą podnosi w geście błogostawieństwa. Całość jest polichromowana. Charakterystyczny jest lekki uśmiech obydwu postaci. Z powodu tego uśmiechu figurka nazywana jest przez niektórych "madonną uśmiechniętą".

Historia Figur Matki Bożej była bardzo zawila. Niejednokrotnie była przechowywana latami w innych miejscowościach. Pierwszy taki przypadek miał miejsce w roku 1425 w czasie wojen husyckich, do roku 1436. Gdy oddziały husyckie chciały obrabować bardzkie kościoły i zniszczyć Figurę kładąc kres pielgrzymkom, miejscowy proboszcz wywiózł Figurę do Kłodzka. Sytuacji takich było o wiele więcej.

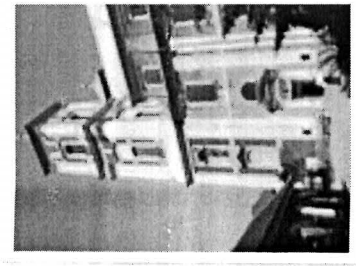
Ważnym wydarzeniem w dziejach Figury była jej uroczysta koronacja, która odbyła się 3 lipca 1966 roku. Była to pierwsza koronacja w archidiecezji, pierwsza na Ziemiach Zachodnich. Warto również wspomnieć iż do dziś przetrwał zwyczaj całowania Figurki przez pielgrzymów. Po każdej niedzielnej mszy św. Figurę Matki Bożej Bardzkiej zdejmują się z ołtarza i podaje pielgrzymom do ucałowania.

- Bazylika Mniejsza Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny

Pierwotny kościół - kaplica, zwana zamkową, znajdowała się na terenie grodu kasztelańskiego. Od 1189 do 1247 roku kaplicę kolejno przejmowali joannici ze Strzegomia, augustynianie i cystersi z Kamieńca. W tym samym miejscu w latach 1300-1315 trwała budowa nowego kościoła tzw. „czeskiego”.

W latach 1408-1411 dzięki składek niemieckiej ludności wybudowano obok drugiego, większy kościół, tzw. „niemiecki”.

Ze względu na niewielki rozmiar kościołów „czeskiego” i „niemieckiego” w ich miejsce w latach 1696-1704 postawiono nowy kościół pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny. W porównaniu z poprzednimi kościołami jest kościołem dużym. Ma 54m długości, 26m szerokości, 25 metrów wysokości i może pomieścić około 5 tys. ludzi.

Jak każdy kościół barokowy kościół bardzki jest budowlą monumentalną, dynamiczną, z bogatymi dekoracjami w formie sztukaterii i malowideł, a także ornamentów. Kościół posiada szeroką nawę, krytą kolebkowym sklepieniem z lunetami okiennymi. Szereg kaplic zastępuje boczne nawy. Szczególną uwagę przyciąga piękny ołtarz główny (1715), który zdobiony jest przez obraz przedstawiający scenę Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny, będącym dziełem największego

malarza śląskiego baroku Michała Willmana. Atrakcyjnym elementem kościoła jest również bogato rzeźbiona barokowa ambona pochodząca z 1698 roku, zdobiona go również piękne barokowe organy z 1759 roku, które są największym instrumentem na Śląsku.

- Klasztor Ojców Redemptorystów

Budynek klasztoru powstał w latach 1712-1716 w miejsce dawnego drewnianego klasztoru zniszczonego w czasie pożaru w 1711r. Został on zbudowany na bazie nieregularnego rzutu, przypominającego literę T. Budowla posiada robiące wrażenie masywne mury oraz poprzeczne skrzydło z barokowymi szczytami.

Po 1900r., kiedy to klasztor został przejęty przez redemptorystów, nad portalem wejściowym został umieszczony ich herb, który zdobi wejście do dziś. Od 1967r. w pomieszczeniach parteru i piętra znajduje się Muzeum Sztuki Sakralnej. W korytarzu parteru po jednej stronie powieszono są płótna, których tematem jest historia sanktuarium, po drugiej zaś stronie znajduje się kaplica wotywna z pokazną kolekcją obrazów wotywnych.

Obok klasztoru, na dziedzińcu, stanął drugi w Polsce pomnik ku czci Jana Pawła II, który wykonany został w 1981r. przez prof. Adama Romana z Warszawy.

- Kaplica Górska i Kalwaria

Powstała w latach 1617-1619 w miejscu, gdzie wg wierzeń ludności w 1400r. nastąpiło objawienie Matki Bożej Płaczącej – na Górze Bardzkiej zwanej Kalwarią. Mówi się, że jeszcze w XVII wieku zobaczyć można było odciski stóp i dłoni Matki Bożej. O tym wydarzeniu przypomina obecnie stopka za kaplicą.

Kaplica jest budowlą o układzie centralnym, na bazie ośmioboku. Głównym elementem jej wnętrza jest przykuwający uwagę ołtarz główny wraz z rzeźbą Matki Bożej Płaczącej.

Na szczyt Kalwarii prowadzi trzy drogi. Najważniejszą z nich jest wybudowana w latach 1833 – 1839 Droga Krzyżowa, w połowie której wytryskuje tzw. Źródło Marii o leczniczych właściwościach. Wzdłuż drogi postawiono sześć barokowych, murowanych kaplic przedstawiających na owalnych wnękach sceny Zwiastowania Nawiedzenia, Narodzenia Jezusa, Ucieczki do Egiptu, Znalezienia Pana Jezusa oraz Wniebowzięcia.

Druga z dróg wiodących na szczyt góry jest bardzo stroma, biegnąca wzdłuż urwiska tzw. droga „czeska”, którą jak nazwa wskazuje podążali nia Czesi.

Ostatnim szlakiem prowadzącym na Górę Bardzką jest tzw. droga „polska”, która biegnie od strony wsi Janowiec i korzystali z niej pielgrzymi polscy.

24 VIII 1598 roku na skutek podmycia przez Nysę, obsunęły się ogromne masy ziemi i powstał tzw. Obryw Skalny. Znajduje się on na zboczu Kalwarii położonym od strony Barda. Miejsce to stało się punktem widokowym na miasto, przelotem rzeki Nysy i Góry Bardzkie.

- Kaplice Różańcowe

W pobliżu miasta Barda znajduje się Góra Różańcowa z 14 różańcowymi kaplicami. Historia tego miejsca sięga 1903r., kiedy to poprowadzono aleję szeroką na 5m i długą na 1740m na zboczu góry i obsadzono ją lipami i klonami. Następnie w latach 1904-1939 z przerwami, trwały prace budowlane, których efektem było 13 z 17 przewidzianych kaplic nawiązujących stylem do romantyzmu, baroku i gotyku. W roku 1990r. czternastą kaplicę pod wezwaniem Ukoronowania Najświętszej Marii Panny.

- Relikty Zamku Kasztelańskiego

W Bardzie znajdują się pozostałości zamku kasztelańskiego z X-XIII w. Relikty tego średniowiecznego grodziska kształtem przypomina spłaszczoną elipsę, jego długość wynosi około 150m, a maksymalna szerokość 75m. Całość była niegdyś otoczona fosą. Drugie grodzisko, po przeciwnej stronie rzeki zostało niemal zlikwidowane przez budowę mostu i zabudowy pobliskiej ulicy. Pozostały jedynie niewielkie fragmenty fosy i nasypu. Grodzisko miało swoje początki w XI-XIII w. i spełniało prawdopodobnie rolę podgrodzia. Zejście na teren zachowanego do dziś grodziska znajduje się przez Zajazd pod Złotym Lwem.

Znajdujące się w mieście zabytki wymagają prac konserwatorskich i remontów. W Bardzie istnieje wiele budynków o wartości architektonicznej i dużym znaczeniu historycznym znajdujących się w rejestrze zabytków, którym potrzebna jest odnowa fasad i dachów. Renowacji wymagają również budynki użyteczności społecznej, kulturalnej, sportowej i zdrowotnej. Konieczna jest poprawa estetyki przestrzeni publicznych. Te wszystkie aspekty zagospodarowania przestrzennego mają wpływ na dość słaby rozwój przedsiębiorczości, kultury i turystyki, a zatem na małą ilość miejsc pracy, a co za tym idzie na niski poziom życia mieszkańców.

2.4 Infrastruktura techniczna

W Bardzie występują następujące elementy infrastruktury technicznej: sieć komunikacyjna (drogowa i kolejowa), sieć wodno-kanalizacyjna, energetyczna, gazowa, ciepłownicza oraz infrastruktura gospodarki odpadami.

2.4.1 Sieć komunikacyjna

➤ Komunikacja drogowa

Miasto jest ważnym punktem na drodze krajowej **E8** Warszawa-Wrocław-Praga/Wiedeń. Stanowi także węzeł komunikacyjny dla dróg gminnych. Drogami kołowymi można dojechać do miasta za pomocą komunikacji autobusowej. Najważniejszymi połączeniami są: Wrocław-Bardo, Kudowa Zdrój-Bardo, Kłodzko-Bardo, Legnica-Bardo. Barda leży na trasie prowadzącej do granicy z Czechami. Długość drogi krajowej nr 8 w granicach Barda wynosi ok. 2 km.

Na terenie miasta Barda znajduje się ok. 9,2 km dróg gminnych. Głównie są to drogi o nawierzchni asfaltowej lub kostki betonowej i granitowej. Przez Barda przebiegają także drogi powiatowe będące pod nadzorem Zarządu Powiatowego Dróg w Ząbkowicach Śl. Długość dróg powiatowych na terenie miasta Barda wynosi 2,6 km (wg danych ZDP Ząbkowice Śl.). Zastrzeżenie budzi jednak stan techniczny dróg ich parametry (szerokość, liczba pasów, oznakowanie).

Na terenie miasta znajdują się jedynie dwa parkingi – na Placu Kasztelańskim (powierzchnia ok. 1970 m²) i przy ul. Skalnej (powierzchnia ok. 2100 m²).

➤ Komunikacja kolejowa

Bardo leży na trasie kolejowego szlaku środkowoeuropejskiego CE59/2, prowadzącego z Wrocławia do Pragi. Za pomocą kolei można dostać się m.in. do Kłodzka (linia kolejowa do tego miasta prowadzi wydrążonym w Górach Bardzkich tunelem o długości 270m), Wałbrzycha i Wrocławia. Barda posiada korzystne połączenia kolejowe także z mniejszymi okolicznymi miejscowościami. Dużym utrudnieniem dla mieszkańców miasta jest położenie dworca PKP po drugiej stronie bardzo ruchliwej drogi nr 8, przez którą przeprawa jest bardzo niebezpieczna.

2.4.2 Gospodarka wodna

Miasto Bardo jest zasilane w 100% z ujęć własnych zlokalizowanych w Bardzie przy ul. Grunwaldzkiej. Długość czynnej sieci rozdzielczej wynosi 3,8 km. W chwili obecnej wodociągowa jest część miasta, gdzie powstają nowe osiedle mieszkalne. Wodę dla miasta dostarcza Zakład Wodociągów i Kanalizacji z Nowej Rudy.

W 2008 r. zarejestrowano 235 podłączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Z sieci wodociągowej w Bardzie skorzystało 2 544 osób, co stanowi 92,2% ogólnej liczby ludności.

2.4.3 Sieć kanalizacyjna

Za odprowadzanie i oczyszczanie ścieków w mieście odpowiada Bardzki Zakład Komunalny. Miasto posiada łącznie 26,2 km sieci kanalizacyjnej, z czego 25,3 km to sieć grawitacyjna. Ścieki z części miasta odprowadzane są do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków. Oczyszczalnia została wybudowana w 2001 roku przy wsparciu Banku Światowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Jest ona zlokalizowana przy drodze nr 8. Od rzeki Nyska Kłodzka dzieli ją droga krajowa oraz tor kolejowe. Ścieki doprowadzane są do oczyszczalni z części miasta leżących po obu stronach brzegu rzeki. Oczyszczone ścieki odprowadzane SA do Nysy Kłodzkiej.

Przepustowość oczyszczalni wynosi Qśrd = 350 m³/d. Średniorobowo do oczyszczalni dostarczane są ścieki w ilości 318 m³/d. Przerób ścieków dwożonych w roku 2008 wynosił 5 tys. m³. Na koniec roku 2008 wskaźnik RLM dla oczyszczalni wyniósł 2.000.

Do oczyszczalni trafia rocznie średnio 116 000 m³ ścieków, z czego ok. 15% stanowią wody opadowe docierające kanalizacją ogólnospławną. Z oczyszczalni korzysta w chwili obecnej ok. 89% mieszkańców miasta. Część ścieków dwożone jest do oczyszczalni wozami asenizacyjnymi.

Sytuacja sanitarna na terenie miasta jest lepsza niż na terenach gminy, co nie zmienia faktu, że nieuporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie Barda może być poważną barierą dla rozwoju gospodarstw agroturystycznych obsługujących znaczący ruch pielgrzymkowy Barda – "szlak cysterski" i szlaki turystyczne Gór Bardzkich, udostępniania nowych terenów osadnictwa wokół miasta, rozwoju przedsiębiorczości w strefie ulicy Fabrycznej w Bardzie.

Dzięki budowie rozdzielczej kanalizacji sanitarnej i deszczowej, która zastąpi dotychczasową, ogólnospławną oraz budowę kanalizacji dla nowopowstałego osiedla w północno-zachodniej części miasta (ul. Polna, Chabrowa) a przede wszystkim likwidacja do końca 2010 roku kilkunastu szamb w mieście, kanalizacją ściekową objęte *będzie ponad 90% miasta Bardo. Projekt pn. „Uporządkowanie gospodarki ściekowej w Bardzie”* ten jest współfinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego VFD na lata 2007-2013. Całkowita wartość projektu wynosi 4 261 703,04 zł.

W 2009 roku rozpoczęła się realizacja projektu współfinansowanego z Regionalnego Programu Operacyjnego WD na lata 2007-2013 pn. *„Budowa kanalizacji sanitarnej we wsi Przyłęk oraz ulicy Fabrycznej w Bardzie wraz z budową oczyszczalni ścieków we wsi Przyłęk”*. Projekt polega na wybudowaniu biologicznej oczyszczalni ścieków o przepustowości 300 m³/d we wsi Przyłęk, skanalizowaniu strefy gospodarczej i mieszkaniowej ul. Fabrycznej w Bardzie oraz samego sołectwa Przyłęk. Całkowita wartość projektu to 22 895 947,40 zł.

2.4.4 Gospodarka odpadami komunalnymi

Zasadniczy problem w Bardzie stanowią odpady komunalne oraz osady ściekowe, stanowiące zagrożenie sanitarne oraz uciążliwość dla otoczenia. Odpady komunalne bez segregacji gromadzone na składowisku odpadów komunalnych w Ścinawce. Prawie 90% ludności zamieszkującej gminę posiada podpisane umowy z podmiotami zajmującymi się odbieraniem odpadów komunalnych. Składowane odpady należą do odpadów pochodzących głównie z gospodarstw domowych i odpady o zbliżonej charakterystyce pochodzące z instytucji, urzędów, małych zakładów handlowych i usługowych z terenu Gminy Bardo oraz odpady z oczyszczalni ścieków (ustabilizowany osad pościekowy).

Za zbiórkę odpadów z terenu miasta odpowiada EGK „KOM-EKO”. Obecnie trwają rozmowy w sprawie zmiany operatora odbioru odpadów. Planowana jest także segregacja śmieci.

2.4.5 Infrastruktura energetyczna

Bardo posiada korzystne położenie względem głównych korytarzy zasilania w energię elektryczną. Redukcja napięcia (110kV / SN) następuje w stacji transformatorowo-rozdzielczej (GPZ) zlokalizowanej w Przyłęku, skąd prowadzone są tory sieciowe średnich napięć do stacji transformatorowych redukujących napięcie na niskie (380V i 220V).

Sieć rozdzielcza średniego i niskiego napięcia na obszarze Barda jest w całości siecią napowietrzną. Jedynie w lewostronnej części miasta Barda zasilanie energetyczne jest linią kablowa podziemna.

Miasto jest w 100% zelektryfikowane. Energii elektrycznej dostarcza EnergiaPro. W 2008 r. w Bardzie naliczono 1 070 odbiorców energii elektrycznej na niskim napięciu.

2.4.6 Gazownictwo i ciepłownictwo

Bardo nie posiada ciepłowni miejskiej. Ciepła dla miasta dostarczają kotłownie lokalne. 142 gospodarstwa domowe ogrzewają mieszkania gazem.

Miasto jest zgazyfikowane. Na koniec 2008 r. długość czynnej sieci ogółem wynosiła 14,174 m, w tym sieć przesyłowa: 4 599 m i sieć rozdzielcza: 9 575 m. W tym czasie zarejestrowano 356 czynnych przyłączy do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych. Odbiorcami gazu jest 806 gospodarstw domowych, co stanowi 83,6% ogólnej liczby gospodarstw domowych w mieście. W 2008 r. zużycie gazu wynosiło 459,20 tys. m³.

Gazu dla miasta dostarcza Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo.

2.5 Mieszkalnictwo

Ponieważ Lokalny Program Rewitalizacji dla Miasta Bardo liczącego mniej niż 10 tys. Mieszkańców obejmuje projekty z zakresu mieszkalnictwa, niezwykle istotna jest analiza sfery mieszkaniowej miasta.

2.5.1 Zasoby mieszkaniowe

W roku 2010r. ogólna ilość mieszkań w Bardzie wzrosła do 966, średnia powierzchnia jednego mieszkania także się powiększa – w 2010r. wyniosła 68m². Tym samym wzrasta średnia powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 osobę.

Tabela 15 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w mieście Bardo – stan na 31.12.2010r.

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Przeciętna powierzchnia 1 mieszkania [m ²]	67,0	67,5	67,5	67,9	68	67,9	68
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę [m ²]	22,1	22,3	22,6	22,3	22,7	22,3	22,7

Źródło: opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych GUS (www.stat.gov.pl).

Głównym problemem w kwestii mieszkalnictwa pozostaje niewystarczająca ilość domów jednorodzinnych i wielorodzinnych oraz niedobór mieszkań komunalnych i socjalnych, a także brak uzbrojenia terenów pod budownictwo jednorodzinne i wielorodzinne. Obiekty będące własnością wspólnot mieszkaniowych wymagają gruntownych remontów i termomodernizacji ze względu na zły stan techniczny, wysokie koszty ogrzewania, a także zły waloryzacyjny stan nieruchomości, co wpływa na zły warunki mieszkaniowe i jakość życia mieszkańców. Szczegółnej uwagi wymaga także infrastruktura towarzysząca gospodarce komunalnej i mieszkalnictwu. Istotną rzeczą w tej kwestii jest zbyt mała ilość placów zabaw dla dzieci, parkingów, a także zły stan techniczny dróg osiedlowych oraz towarzyszącego im oświetlenia.

Struktura własnościowa mieszkań w mieście Bardo przedstawiona została w poniższej tabeli.

Tabela 16 Zasoby mieszkaniowe wg form własności w mieście Bardo w 2007r.

	Mieszkania [ilość]	Izby [ilość]	Powierzchnia użytkowa mieszkań [m ²]
Ogółem	954	3 432	65 722
Zasoby gmin (komunalne)	165	462	6 918
Zasoby spółdzielni mieszkaniowych	51	166	1 990
Zasoby zakładów pracy	6	28	961
Zasoby osób fizycznych	728	2 772	54 832
Zasoby pozostałych podmiotów	4	4	72

Źródło: opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych GUS (www.stat.gov.pl).

Znakomita większość, bo aż 76% stanowią mieszkania należące do osób fizycznych. Mieszkania komunalne stanowią 17%. Znacznie mniejszą ilość stanowią mieszkania należące do spółdzielni mieszkaniowych, zakładów pracy i pozostałych podmiotów.

Tabela 17 Mieszkania wyposażone w instalacje – w % ogółu mieszkań w mieście Bardo

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Wodociąg [%]	97,6	97,6	97,6	97,6	97,6	97,6	97,6
Łazienka [%]	77,5	77,6	77,6	77,7	77,8	77,9	78,0
Centralne ogrzewanie [%]	65,5	65,6	65,6	65,7	65,9	66,1	66,1

Źródło: opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych GUS (www.stat.gov.pl).

Tabela 18 Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w mieście Bardo

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Wodociąg	922	928	928	931	937	942	943
Ustęp splukiwany	755	761	761	764	770	775	776
Łazienka	732	738	738	741	747	752	753
Centralne ogrzewanie	619	624	624	627	633	638	639
Gaz sieciowy	801	803	803	803	804	829	830

Źródło: opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych GUS (www.stat.gov.pl).

Zmieniają, której poziom wzrasta wraz z każdym kolejnym rokiem jest ilość mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne, jednakże wzrost ten nie jest zbyt dynamiczny, co oznacza, że ogólny standard życia mieszkańców wciąż pozostaje na niskim poziomie. Szczególnie uciążliwy dla 22% mieszkańców wydaje się być brak łazienki, a dla 34% brak centralnego ogrzewania.

2.6 Zidentyfikowane problemy

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta, jak również głosy pojawiające się w lokalnym społeczeństwie wykazały, że Bardo boryka się z wieloma nierozwiązanymi dotąd problemami, wśród których w zakresie objętych programem można wyróżnić:

- 1) W sferze techniczno-infrastrukturalnej
  - zły stan zasobu mieszkaniowego;
  - zły stan nawierzchni dróg;
  - niezagospodarowane miejsca do aktywnego wypoczynku na świeżym powietrzu;
  - zaniebane zabytki, m.in. kapliczki Wzgórza Różańcowego, kapliczki Drogi Krzyżowej]

- Infrastruktura sportowa wymagająca inwestycji - blisko piłkarskie do remontu, brak boiska do siatkówki, kortów tenisowych, basenu, wyciągu i szlaków narciarskich;
- brak zaplecza do usług ruchu turystycznego – słaba infrastruktura kajakowa i narciarska;

- brak zaplecza noclegowego i gastronomicznego
- infrastruktura społeczna wymagająca inwestycji;
- brak segregacji odpadów komunalnych.

2) W sferze gospodarczej

- mała ilość firm i brak inwestorów na terenie miasta
- wysoki poziom bezrobocia wśród ludzi młodych

3) W sferze społecznej

- ujemny przyrost naturalny, który może niekorzystnie przełożyć się na strukturę wieku społeczeństwa w nadchodzących latach
- mała aktywność społeczna, brak zaangażowania
- patologie, uzależnienia;
- niska świadomość szans rozwoju turystyki;

3.2 Diagnoza obszaru rewitalizowanego

Analizy obszaru wsparcia dokonano przy pomocy i z odniesieniem się kryteriów określonych przez Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego we Wrocławiu i zaakceptowanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

3.2.1 Kryterium: Wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia

Jednym z kryteriów, na podstawie których wytyczony został obszar rewitalizacji jest wysoki poziom ubóstwa i wykluczenia. Dla wybranego uprzednio obszaru, na którym zaobserwowano kumulujące się problemy natury społeczno-gospodarczej przeanalizowano wskaźnik „Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. ludności” według definicji „osoby, które zgodnie z ustawą z 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej są uprawnione do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej”. Do analizy wykorzystano dane statystyczne zgromadzone przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Bardzie. Wyniki analizy zaprezentowano w tabeli poniżej:

Tabela 19 Osoby korzystające z pomocy społecznej wg ulic – stan na koniec 2009 r.

Ulica	Liczba ludności (zameldowanie stałe)	Osoby korzystające z pomocy społecznej
Główna	626	101
Noworudzka	77	10
Pl. Wolności	53	10
Rynek	111	26
Grunwaldzka	166	10
Jagiellońska	180	5
Krakowska	166	24
Mickiewicza	29	4
Kościuszki	174	7
RAZEM	1582	197

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Bardzie

Wartość wskaźnika dla wskazanego obszaru wynosi w przybliżeniu 124,53, podczas gdy wartość referencyjna wynosi 65.

$$Y = \frac{\text{osoby korzystające z pomocy społecznej}}{\text{liczba ludności (zameldowanie stałe)}} * 1000 = \frac{197}{1582} * 1000 \approx 124,53$$

Zaprezentowane powyżej dane wskazują, że problem ubóstwa i wykluczenia społecznego na wskazanym obszarze zaznacza się bardzo wyraźnie. Liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1 tys. Ludności niemal dwukrotnie przekracza wartość, która w Szczegółowym Opisie Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 wskazana została jako wartość progowa, kwalifikująca obszar do przyznania wsparcia na rewitalizację.

3.2.2 Porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego

Kolejnym kryterium, które brano pod uwagę przy wyznaczaniu obszaru wsparcia był „porównywalnie niski poziom wartości zasobu mieszkaniowego”. Aby określić stan zasobu mieszkaniowego poddano analizie dane statystyczne zebrane podczas Narodowego Spisu Powszechnego w 2002 roku. Dla określenia wartości wskaźnika „Liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989 do ogólnej liczby budynków (%)” rozpisano budynki mieszkalne na rewitalizowanym obszarze według okresu oddania do użytku.

Szczegółowe dane odnośnie wieku i liczby budynków prezentują poniższa tabela i wykres.

Tabela 20 Budynki mieszkalne według okresu oddania do użytku.

Ulica	Razem	Przed 1918	1918-45	45-89	Po 89
Główna	55	47	5	1	2
Noworudzka	8	5	2	1	0
Pl. Wolności	5	2	1	2	0
Rynek	15	9	3	3	0
Grunwaldzka	31	4	5	20	2

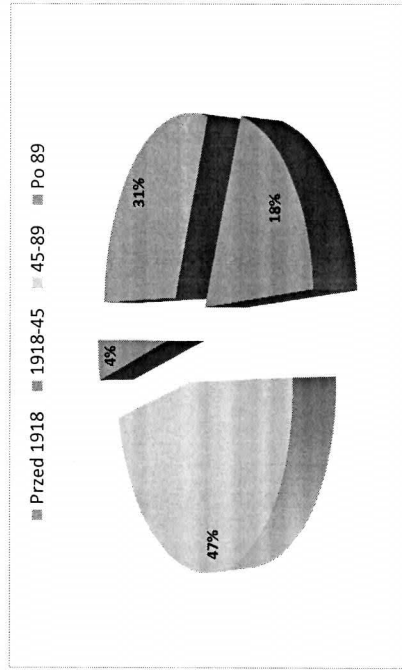
Jagiellońska	28	0	14	11	3
Krakowska	27	0	5	22	0
Mickiewicza	8	0	4	2	2
Kościuszki	39	0	0	39	0
RAZEM	216	67	39	101	9

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Bardzie

Na podstawie wieku budynków w drodze ekstrapolacji określono wydajność energetyczną budynków. Wydzielone zostały dwie grupy budynków: oddane do użytku przed rokiem 1989 oraz po roku 1989. Powszechnego w 2002 roku.

Spśród wszystkich budynków mieszkalnych na wskazanym obszarze ponad 30% zostało wybudowane przed 1918 rokiem. Prawie 50% budynków zostało oddanych do użytku w latach 1945-1989. Jedynie 4% budynków na rewitalizowanym obszarze zostało oddane do użytku po 1989 roku. Na tej podstawie wnioskować można, że zabudowa mieszkaniowa Barda charakteryzuje się niską wydajnością energetyczną.

Rysunek 8 Budynki mieszkalne w Bardzie według okresu oddania do użytku.

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Bardzie

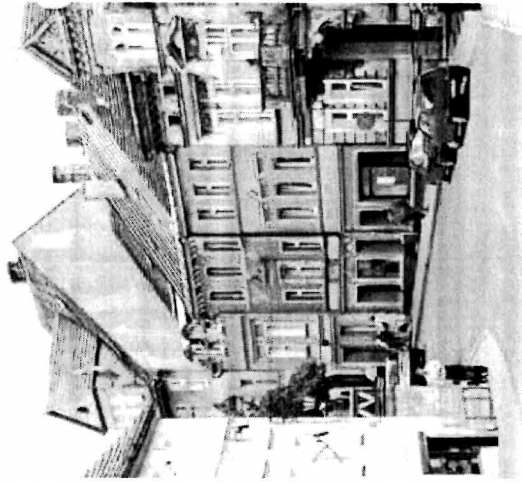
Wskaźnik „Liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989 do ogólnej liczby budynków” na rewitalizowanym obszarze wynosi 95,83%, podczas gdy wartość referencyjna została ustalona na poziomie 86,6%.

$$\sigma = \frac{\text{liczba budynków wybudowanych przed 1989 rokiem}}{\text{ogólna liczba budynków}} \times 100\% = \frac{207}{216} \times 100\%$$

≈ 95,83%

Oznacza to, że poziom wartości zasobu mieszkaniowego na rewitalizowanym obszarze jest bardzo niski. Wpływa to niekorzystnie na jakość życia mieszkańców oraz na wizerunek miasta – opisywane ulice znajdują się w jego centrum.

Rysunek 9 Starówka w Bardzie

Źródło: Biuletyn Gminy Bardo, maj 2010 r.

3.2.3 Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej

Obszar rewitalizowany został wyznaczony m.in. na podstawie kryterium „Niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej”. Przeanalizowano wskaźnik: „Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób”. Do analizy wykorzystano dane statystyczne Urzędu Miasta i Gminy w Bardzie. Szczegółowe informacje na temat liczby zarejestrowanych przedsiębiorstw przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21 Podmioty gospodarcze wg ulic – stan na 31.12.2009 r.

Ulica	Liczba ludności (zameldowanie stałe)	Zarejestrowane przedsiębiorstwa
Główna	626	46
Nowardzka	77	9
Pl. Wolności	53	3
Rynek	111	2
Grunwaldzka	166	19
Jagiellońska	180	9
Krakowska	166	2
Mickiewicza	29	1
Kościuszki	174	6
RAZEM	1582	97

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Bardzie

Wskaźnik: „Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób” dla rewitalizowanego obszaru wynosi 6,13. Jest więc znacznie niższy od wskazanej w Szczegółowym Opisie Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013 wartości referencyjnej, która wynosi 10,5.

$$\theta = \frac{\text{Zarejestrowane przedsiębiorstwa}}{\text{Liczba ludności (zameldowanie stałe)}} \times 100 = \frac{97}{1582} \times 100 \approx 6,13$$

Analizowany obszar kwalifikuje się więc do udzielenia wsparcia na rewitalizację w ramach Regionalnego Programu operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013.

3.3 Analiza SWOT obszaru wsparcia

Analiza SWOT obszaru wsparcia, pozwala na określenie stanu posiadanych zasobów oraz czynników i potencjalnych zdarzeń, które stanowią punkt wyjścia dla określenia celów i zadań do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Tabela 22 Analiza SWOT

Mocne strony	Slabe strony
<ul style="list-style-type: none"> → usytuowanie obszaru w centrum Barda, → położenie w reprezentacyjnej części miasta → malownicze usytuowanie miasta nad przelomem Nysy Kłodzkiej → wysokie walory środowiskowe, niski stopień degradacji środowiska naturalnego → liczne obiekty zabytkowe, przedstawiające dużą wartość architektoniczną → sprawnie funkcjonująca administracja lokalna i wykwalifikowani urzędnicy, → znaczące doświadczenie i osiągnięcia Barda w pozyskiwaniu funduszy unijnych, → intensywna współpraca zagraniczna (realizacja projektów polsko-czeskich) → dobre połączenia komunikacyjne z większymi miastami regionu (Wrocław, Kudowa Zdrój, Praga), → rozwinięta turystyka pielgrzymkowa, → położenie na trasie szlaków: Cysterski, Bursztynowy, Napoleoński → aktywne działające organizacje pozarządowe → bogate dziedzictwo kulturowe miasta 	<ul style="list-style-type: none"> → wysoki odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej, → zły stan techniczny i niska efektywność energetyczna budynków, → niski poziom estetyki niektórych budynków, zaniedbane zabytkowe kamienice Starego Miasta, → niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej, → lokalizacja poza terenem większych aglomeracji miejskich → niedostateczne wykorzystanie potencjału turystycznego miasta → brak zaplecza do usług ruchu turystycznego (nieodstarczanie rozwinięta infrastruktura kajakowa i narciarska) → uzależnienia
<p>Szanse</p> <ul style="list-style-type: none"> → zwiększenie atrakcyjności regionu dla potencjalnych mieszkańców i inwestorów. → możliwość pozyskania środków finansowych 	<p>Zagrożenia</p> <ul style="list-style-type: none"> → Utrata atrakcyjności turystycznej centrum miasta w wyniku obniżenia estetyki otoczenia → Nasila się negatywnych zjawisk

z Unii Europejskiej	społecznych (bezrobocie, przestępczość, ubóstwo, alkoholizm)
→ zwiększenie świadomości obywateli na temat możliwości pozyskiwania funduszy unijnych,	→ Brak wystarczających środków finansowych na realizację projektów inwestycyjnych
→ napływ inwestorów zewnętrznych,	
→ wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców prowadzący do rozwoju Agro i ekoturystyki	
→ zwiększenie efektywności działań promocyjnych miasta,	
→ zwiększenie atrakcyjności turystycznej	

Źródło: Opracowanie własne Acquis Consulting na podstawie danych Urzędu Miasta i Gminy w Bardzie

Jak pokazuje zamieszczona powyżej tabela, na rewitalizowanym obszarze skumulowały się liczne problemy będące jednocześnie słabymi jego stronami. Należą do nich problemy natury społecznej jak np. wysoki odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej, uzależnienia (głównie od alkoholu); natury gospodarczej (niski wskaźnik prowadzenia działalności gospodarczej), natury infrastrukturalnej (zły stan techniczny i niska efektywność energetyczna budynków, brak zaplecza do usług ruchu turystycznego, niedostatecznie rozwinięta infrastruktura kajakowa i narciarska).

Wskazany obszar ma jednak bardzo duży potencjał rozwojowy, co wynika z jego lokalizacji w centralnej, rozwijającej się turystycznie części miasta. Odpowiednio pokierowany rozwój infrastruktury turystycznej oraz poprawa estetyki obszaru poprzez renowację zabytkowych kamienic przyczynić się może do przyspieszenia rozwoju gospodarczego całego miasta opartego na turystyce.

Do mocnych stron rewitalizowanego obszaru niewątpliwie zaliczyć można fakt, iż położony jest on na terenie gminy, która wykazuje niezwykłą skuteczność w pozyskiwaniu środków unijnych na realizację przedsięwzięć inwestycyjnych i społecznych. W rankingu Rzeczypospolitej z dnia 8 marca 2010 (nr 56), prezentującego polskie gminy najaktywniejsze w pozyskiwaniu funduszy unijnych, Gmina Bardo zajęła 3 miejsce w Polsce i pierwsze na Dolnym Śląsku pod względem ilości funduszy pozyskanych z regionalnych programów operacyjnych. Pod względem pozyskiwania funduszy europejskich ogółem (nie tylko z RPO), w tym gmina uplasowała się na 9 miejscu w Polsce. Łączna kwota pozyskanych funduszy w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosi 6 138,00 PLN. Wykwalifikowani i zaangażowani na rzecz Barda urzędnicy to jedna z mocnych stron zarówno rewitalizowanego obszaru, jak

i całego miasta, na terenie którego dany obszar jest położony. Sprawność funkcjonowania administracji miasta i gminy przekłada się na skuteczność w pozyskiwaniu kapitału na realizację inwestycji, co jest motorem pozytywnych przemian gospodarczych i społecznych.

Możliwość pozyskania środków finansowych z Unii Europejskiej stanowi szansę ograniczenia problemów wskazanych jako słabe strony i zagrożenia rewitalizowanego obszaru.

IV. Zarządzanie LPR

Cele określone w LPR są ściśle powiązane z celami strategicznymi oraz misją miasta i gminy Bardo. Ważne jest więc efektywne wdrożenie, bieżący monitoring i ocena realizacji w celu szybkiego reagowania na mogące wystąpić problemy w realizacji i dostosowywania do zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych jak i wewnętrznych.

4.1. Wdrażanie LPR

Odpowiednio skonstruowany system wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji jest gwarancją efektywności przewidzianych w nim działań. W związku z tym z ramienia Urzędu Miasta i Gminy w Bardzie powołany został specjalny zespół koordynacyjny odpowiedzialny za wdrażanie LPR na terenie Miasta. W skład zespołu wchodzi pracownicy Urzędu Miasta i Gminy:

- Marta Ptasieńska – przewodniczący
- Magdalena Gordziejewska – członek
- Władysław Mendaszewski – członek
- Jakub Ptasieński - członek.

4.2. Monitoring i ocena realizacji

W celu zapewnienia maksymalnej efektywności realizacji LPR wszelkie działania związane z realizacją planu będą podlegały monitorowaniu. Monitorowanie ma na celu ukazanie i analizowanie stanu zaawansowania wdrażanego programu oraz konkretnych zadań określonych w programie i porównanie zgodności z założeniami. Pozwoli to na interwencje w razie takiej potrzeby i dostosowanie planu do zmieniających się uwarunkowań w wyznaczonym obszarze rewitalizacji, w celu uzyskania maksymalnych wskaźników efektywności.

Do monitorowania i oceny realizacji zadań pomocne będą między innymi wskaźniki określone dla całego programu i poszczególnych projektów :

- produktu – liczone w mierzalnych jednostkach materialnych odnoszące się do efektów rzeczowych;
- rezultatu – jako bezpośredni efekt wynikający z realizacji projektu.

Powołany przez Burmistrza Miasta i Gminy Bardo zespół koordynujący LPR będzie dokonywał analizy jego realizacji w formie pisemnych raportów realizacji zadań i sprawozdania realizacji LPR. Ocena stopnia realizacji LPR przez Radę Miasta będzie dokonywana raz w roku w okresie sesji budżetowej przed przystąpieniem do sporządzania budżetu miasta i gminy na kolejny rok. Wynik oceny będzie podstawa do wprowadzenia zmian nowelizacji LPR oraz WPI. Zmiany będą uwzględnione również w uchwale budżetowej na kolejny rok.

Raporty realizacji zadań powinny pozwolić na bieżącą ocenę zaawansowania realizacji określonych projektów oraz wykazanie ewentualnych zagrożeń w realizacji, celem szybkiego reagowania i podejmowania decyzji co do dalszego sposobu realizacji.

Decyzje na podstawie raportu i po zasięgnięciu opinii stron projektu podejmuje Burmistrz Miasta.

Dla zachowania ciągłości procesu przygotowania LPR i jego realizacji rekomenduje się by w skład Zespołu Monitorującego weszły osoby zaangażowane w sporządzanie Programu Rewitalizacji. Sprawozdania realizacji zadań będą przedkładane do oceny zgodności realizacji poszczególnych projektów i całego Programu z przyjętymi założeniami oraz celami Radzie Miasta. Ocenie będą podlegały zarówno aspekty rzeczowe realizacji jak i finansowe.

Monitoring musi odpowiednio wcześniej informować o stanie realizacji i występujących lub mogących wystąpić zakłóceniach w procesie wdrażania planu jak i poszczególnych zadań. Monitoring będzie polegał na:

- kontroli terminów realizacji poszczególnych zadań;

Załącznik nr 1

Lista projektów przewidzianych do realizacji na obszarze wsparcia

Tabela 1 Lista podstawowa23

L.p.	Nazwa projektu	Wnioskodawca	Całkowita wartość projektu w PLN*	Wartość wnioskowanego dofinansowania w PLN (szacunek EUR)**	Orientacyjny okres realizacji projektu
1.	Rewitalizacja budynków mieszkalnych ul. Głównej 5, 6, 9, 21-21a, 24, 37, 51, Jagiellońskiej 1, Noworudzkiej 3 i Placu Wolności 1 i 2a w Bardzie	Gmina Bardo	1 560 000,00	6 335 940,00	I/2010-IV/2013
	Razem	-	1 560 000,00	6 335 940,00	-

Tabela 2 Lista rezerwowa

L.p.	Nazwa projektu	Wnioskodawca	Całkowita wartość projektu w PLN*	Wartość wnioskowanego dofinansowania w PLN (szacunek EUR)**	Orientacyjny okres realizacji projektu
1.	-	-	-	-	-
	Razem	-	-	-	-

** wg kursu 1 Euro = 4,0615 PLN Europejskiego Banku Centralnego z przedostatniego dnia roboczego miesiąca poprzedzającego miesiąc ogłoszenia tj. 28.05.2010 r.

Załącznik nr 2

Protokół z przeprowadzenia otwartego naboru na partnera do realizacji projektu

Załącznik nr 3

Protokół z przeprowadzenia uzupełnienia otwartego naboru na partnera do realizacji projektu

RADA MIEJSKA

w Bardzie

ul. Rynek 2, 57-256 Bardo

tel. 074/817 14 78, fax 074 817 14 24.

PRZEWODNICZĄCY

RADY MIEJSKIEJ W BARDZIE

Andrzej Kardaś